

TELEMARK
FYLKESKOMMUNE

Årsrapport 2009

Full fart framover

Fylkesordfører Gunn Marit Helgesen.
(Foto: Nyblin)

2009 var året da vi opplevde at vi slapp ganske bra unna finanskrisen, vi fikk god uttelling for Telemark i Nasjonal transportplan (NTP), vi vedtok en ny strategiplan for fylket vårt og vi fikk en avklaring på hvilke nye oppgaver fylkeskommunen skal ha gjennom forvaltningsreformen som trådte i kraft fra 1. januar 2010. Dette åpner samtidig for spennende framtidsmuligheter.

I stortingsvedtaket om NTP 2010-2019 fikk vi endelig gjennomslag for jernbaneprojektet Eidangerparsellen, og for tunnelprosjektet Århus-Gvammen på E134. Lokal enighet og langsiktig jobbing ga resultater, men vi må følge opp helt til anleggsmaskinene er i gang. På de vedtatte fylkesveiprojektene Hjuksevelta ved Notodden og Svineroi-vegen i Tinn har det vært full drift hele året, og anleggene blir ferdige før neste sommer. Disse vil ha stor betydning for transportnæringen og reiselivet. Innen kollektivtransport har passasjertallet stagnert, men en ny transportavtale fra juni 2010 gir håp om videre framgang. Videregående opplæring er vårt største tjenesteområde, og har hatt et jevnt godt

år uten store begivenheter. Innsatsen mot frafall har gitt resultater, og statistikken viser færre sluttet i skoleåret 2008/2009 enn året før. Dette arbeidet skal fortsette med full styrke. På tjenesteområdet tannhelse var det en stor begivenhet da den nye sentral- og spesialistklinikken ble åpnet i Skien i mars. Folkehelse blir i følge stortingsvedtak et nytt ansvarsområde for fylkeskommunen.

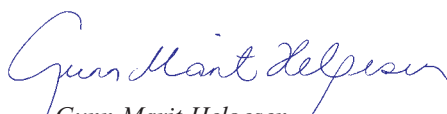
Mye positivt

På kultursektoren har det skjedd mye positivt: Nytt museumsbygg ved Vest-Telemark museum ble fullfinansiert med sterk medvirkning fra fylkeskommunen. Telemark kunstner-senter i Skien åpnet dørene i mars, og et planlagt bygg for Sjøfartsmuseet og Vitenlaben i Porsgrunn fikk full støtte i fylkestinget i desember. I næringslivet dukker det opp nye, spennende bedrifter, og fylkeskommunen bidrar til at en rekke idéer blir prøvd ut ved å støtte ulike prosjekter.

Store utfordringer

Til tross for mange positive elementer står fylket vårt likevel overfor store utfordringer. Lav folkevekst og høye tall for sykefravær, uførhet og sosiale problemer, særlig blant ungdom, er forhold som gir grunn til bekymring. Ulike tiltak for en mer positiv utvikling har vært prøvd gjennom mange år, tilsynelatende uten særlig virkning. På denne bakgrunnen mener jeg vi er nødt til å tenke nytt. Strategiplanen og nye oppgaver i forvaltningsreformen vil gi nye muligheter. Jeg ønsker at vi skal utnytte disse mulighetene fullt ut. Jeg ønsker å se et Telemark på full fart framover i 2010.

Mars 2010

Gunn Marit Helgesen
fylkesordfører

Innhold

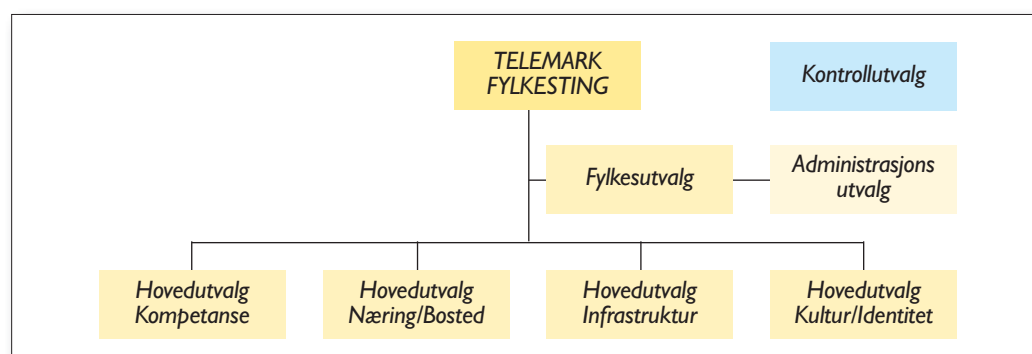
Innledning	2
Fylkesordføreren har ordet	2
Politisk ledelse	3
Fylkesrådmannen har ordet	4
Telemark fylkeskommune	5
Telemark 2009	6
Videregående opplæring	7
Inntak mm	8
Gjennomføring	9
Fagopplæring	10
Digital læring	11
Tannhelsetjenesten	12
Statistikk opplæring og tannhelse	13
Regional utvikling	14
Næringsutvikling	15
Kollektivtransport	16
Fylkesveier	17
Kultur	18
Kulturminnevern	19
Folkehelse	20
Internasjonalt samarbeid	21
Miljø- og klimasatsing	22
Statistikk regional utvikling	23
Organisasjon	24
Personal	24-25
Kommunikasjon	26
IT	27
Økonomi	28-31
Nøkkeltall	32

Bilde side 1: Matfag-elevene Visar Ugzmajli (t.v.) og Stian Kristoffersen fra Vg2 på Hjalmar Johansen videregående skole forbereder serveringen til semifinalen i Melodi Grand Prix i Skien fritidspark i januar. (Foto: Telemarksavisa)

Telemark fylkeskommunes
årsrapport 2009

Ansvarlig utgiver: Fylkesrådmannen
Redaksjon: Kommunikasjonsteamet
Sats og trykk: Thure Trykk AS
Opplag: 3.300
Redaksjonen avsluttet 15.3.2010

Telemark fylkeskommunes politiske ledelse og styringsorganer

Fylkesordfører:
Gunn Marit Helgesen (H)

Fylkesvaraordfører:
Lars Bjaadal (Sp)

Fylkesutvalget:
Gunn Marit Helgesen (H)
Lars Bjaadal (Sp)
Jørund A. Ruud (A)
Magnus Straume (A)
Elisabeth Nilsen (A)
Lene Vågslid (A)
Thorleif Vikre (Frp)
Gry Anette Rekanes (Frp)
Kristian Espeland (Krf)
Sigbjørn Molvik (SV)
Johan Tønnes Løchstøer (V)

Hovedutvalget for kompetanse
Kristian Espeland (Krf)
leder

Jon Mælandsmo (Sp)
Jørund A. Ruud (A)
Mette Ofstad (A)
Lene Vågslid (A)
Frode Lieungh (H)
Tove Korsrud (Frp)
Nils Bjørnflaten (Frp)
Sigbjørn Molvik (SV)

Hovedutvalget for infrastruktur
Erling Dahl (Frp) *leder*

Stein Olav Aasland (Frp)
Magnus Straume (A)
Einfrid Halvorsen (A)
Finn Tallakstad (A)
Anne Evjen (SV)
Lars Bjaadal (Sp)
Karin Mathisen (H)
Johan T. Løchstøer (V)

Hovedutvalget for næring/bosted
Thorleif Vikre (Frp) *leder*

Gunhild Lurås (Sp)
Tahar Haddad (A)
Frode Bakken (A)
Elisabeth Nilsen (A)
Jorunn Stormoen (Frp)

Asbjørn Storrusten (H)
Arne Ludvigsen (Krf)
Ragnar Steinstad (Rødt)

Hovedutvalget for kultur/identitet
Tor Erik Baksås (Sp) *leder*

Gry Anette Rekanes (Frp)
Tor Strømme (A)
Ole Henrik Olsen (A)
Britt G. Tobro (A)
Astrid Eidem Nordal (Krf)
Gustav Søvde (V)
Øystein K. Sæther (H)
Steinar Miland (SV)

Administrasjonsutvalget
Gry Anette Rekanes (Frp)
leder

Kristian Espeland (Krf)
Karin Mathisen (H)
Jørund A. Ruud (A)
Sigbjørn Molvik (SV)
Hans Otto Jagels (tillitsvalgt)
Trine Flatin (tillitsvalgt)

Yrkesopplæringsnemnda
Nicolay Boye (NHO)
Nils Bjørnflaten (Frp)
Elisabeth Nilsen (A)
Irene Bordier Haukedal (LO)
Tove Strandbakke (LO)
Ole Johnny Hansen (NAV)
Harald Johansen (Utd.forb.)
Hanne L. Sondresen (HSH)
Andreas Kjær (KS)

Kontrollutvalget
Bjørn K. Staaland (A)
Roger Moen (Frp)
Jone Blikra (A)
Merethe Waldean (Frp)
Jan G. Knutsen (H)

Andre styrer og utvalg
Styret for TFK Eiendom
Kristian Espeland (Krf) *leder*

Styret for Telemarkskanalen
Bror Yngve Rahm (*leder*)

Styret for Telemarkkonsertar
Karin Mathisen (H), *leder*

Folkehelseforum Telemark
Britt Gursli Tobro (A), *leder*

Eldrerådet
Leif Jernquist (*leder*)

Telemark interkommunale næringsfond
For kommunene:
Gry Anette Rekanes (Frp) *leder*
Nome
Anne N.O. Dale (Sp)
Nissedal
Arne Storhaug (Ap) *Bø*

For fylkeskommunen:
Arne Ludvigsen (Krf)
Tor Erik Baksås (Sp)
Frode Bakken (Ap)

Et godt grunnlag for fremtiden

I hele min tid som fylkesrådmann i Telemark har forvaltningsreformen vært et sentralt tema. Endelig har vi passert datoen for iverksetting, og nå starter arbeidet med å ta ut gevinstene av langvarige og grundige forberedelser.

Året 2009 har vært preget av sluttspurten i arbeidet med å forberede reformen. Vi styrker kompetansen innenfor mange områder. Å få inn nye medarbeidere er inspirerende og spennende, og bidrar til å bringe nye perspektiver inn i vår tenking. Nye oppgaver endrer på forholdet til omgivelsene, og 2009 har vært et år hvor vi har arbeidet tett og nært med viktige eksterne aktører i forberedelsene av reformen. Gjennom KS har fylkeskommunene formidlet felles holdninger, krav og forventninger, og har lyktes med å få på plass gode løsninger på de

fleste områdene. Fylkeskommunene har møtt alle eksterne aktører med optimisme og tro på egen kraft, og det er i ferd med å smitte. Det er opp til oss å innfri.

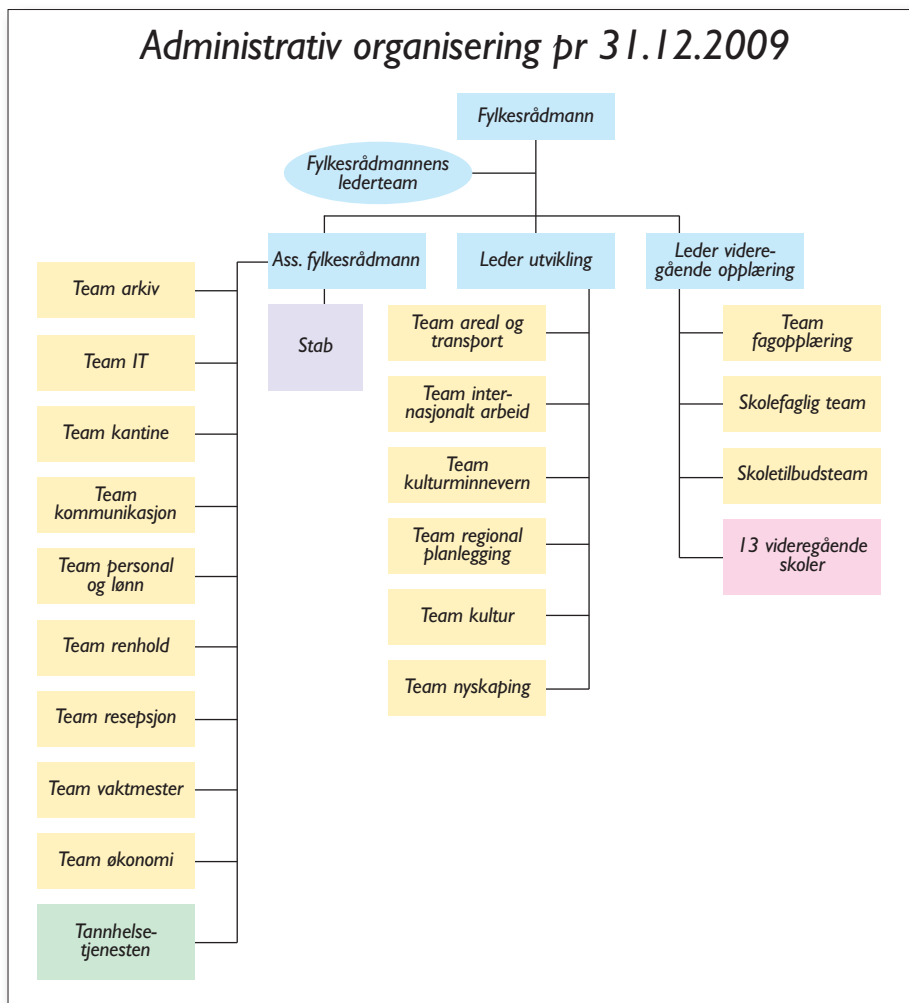
Kommunene har forventninger

I 2009 gjennomførte vi en omfattende undersøkelse om hvilke forventninger alle de 18 kommunene i Telemark har til oss. Rapporten inneholder en mengde verdifull informasjon som nå blir bearbejdet. Noen av kommunenes forventninger kan vi imøtekomme raskt og med enkle tiltak, andre vil det ta lengre tid og grundigere prosesser å få på plass. Vi har nå skaffet oss verdifull dokumentasjon omkring temaet "en effektiv og samordnet offentlig forvaltning," og dette grunnlaget skal vi nyttiggjøre oss.

Fylkesrådmann Rolf-Helge Grønås

Administrativ organisering pr 31.12.2009

Planstrategi gir retning

I samhandling med eksterne miljøer har vi fått på plass viktige strategier. Regional planstrategi, "Det bærekraftige Telemark," signaliserer at vi tar ansvar og gir viktig retning. Ved inngangen til 2009, var de økonomiske utsiktene dystre. Vi forberedte oss på det verste, men for Telemark fylkeskommune har utslagene vært moderate. Samtidig har vi fått et klart signal om hvor sårbare vi er for ekstern påvirkning, på godt og vondt.

Takk for innsatsen!

Alt vi gjør skal peke framover. 2009 har vært et år hvor forberedelsene til fremtiden har vært særdeles tydelige. Og jeg er sikker på at vi vil måtte gjøre endringer og tenke om igjen. Men vi har lagt et solid grunnlag! Takk for innsatsen i 2009 til alle dyktige og motiverte medarbeidere i alle deler av Telemark fylkeskommune.

Mars 2010

Rolf-Helge Grønås
fylkesrådmann

Telemark fylkeskommune

– hvor er vi og hva er våre oppgaver?

Fylkeskommunens roller i Telemark og vår plass i samfunnet.

Demokratisk aktør

Fylkeskommunen samordner og tydeliggjør de politiske ambisjonene i Telemark, og taler fylkets sak for nasjonale politiske myndigheter.

Regional utviklingsaktør

Fylkeskommunen påvirker samfunnsutviklingen i Telemark

- Gjennom samarbeid og partnerskap
- Gjennom planprosesser
- Gjennom bruk av virkemidler
- Gjennom arenabygging

Tjenesteyter

Fylkeskommunen skaffer offentlige tjenester til befolkningen

- Videregående opplæring/fagopplæring i arbeidslivet
- Tannhelse
- Fylkesveier
- Samferdsel/kollektivtrafikk
- Kultur, kulturminneforvaltning
- Folkehelsearbeid

Internasjonal aktør

Fylkeskommunen har kontakt med det internasjonale samfunnet. Les mer på side 21.

Virkemidlene

Fylkeskommunen fordeler hvert år store summer som virkemiddel til utvikling i fylket. Mer om dette på sidene om næringsutvikling (14-15) og kultur (18).

Samarbeidspartnere

Fylkeskommunen er i mange sammenhenger koordinator og samarbeidspartner, som samhandler med

- Kommunene
- Sentrale myndigheter
- Næringslivet
- Forskning og utdanning

Virksomhetene

13 videregående skoler: Kragerø, Bamble (2), Porsgrunn (2), Skien (3), Lunde, Bø, Notodden, Seljord og Dalen.

Offentlige tannklinikker

19 klinikker, som behandlet 35 000 pasienter i 2009.

Administrasjonen

Telemark fylkeskommunes administrasjon har kontorer i Fylkeshuset i Skien.

TEGNFORKLARING

- videreg. skole
- tannklinikk
- fylkesveg

Større ansvar fra 2010

Forvaltningsreformen utvider fylkeskommunens ansvarsområde.

- 780 km riksveier blir fylkesveier
- Ny Plan- og bygningslov gir større regionalt planleggingsansvar
- Folkehelse (lovfestes)
- Regionalt forskningfond
- Eierskap Innovasjon Norge
- Friluftsliv, vilt, innlandsfiske
- Vannregionmyndighet
- Virkemidler i landbruket
- Akvakulturloven
- Konesjon mindre kraftverk
- Spillemidler til kulturbygg

Ny optimisme etter finanskrisen – næringslivet gror i distrikts-Telemark

Styreleder Bjørn Bunæs ved Telemark Kildevann AS viser fram noen av produktene fra bedriften. Med vel 30 ansatte og en omsetning på ca. 150 mill. kroner er den blitt en hjørnesteinsbedrift i Fyresdal. (Foto: Geir Ufs)

Den globale finanskrisen slo også inn over Telemark i starten av 2009, men virkningene ble ikke så dramatiske som mange fryktet. Regjeringens krisepakker og en kraftig rentenedgang førte til moderate tap av arbeidsplasser, økende privat forbruk og økte investeringer i bl.a. bolig og bil. Mot slutten av året var situasjonen preget av behersket optimisme.

Kommunene i distrikts-Telemark hadde stort sett lavere arbeidsledighet ved utgangen av året enn Grenland og Vestmar. Seljord og Tinn lå lavest med 1,7 og 1,8 prosent. Næringslivet i distrikts-Telemark er mer stabilt enn landsgjennomsnittet. Dette medfører færre nyetableringer, men også færre konkurser.

Suksessbedrifter

En av suksessbedriftene i Vest-Telemark er Telemark Kildevann AS i Fyresdal.

Med vel 30 ansatte og en omsetning i 2009 på ca. 130 mill kroner er den en hjørnesteinsbedrift i kommunen.

Avtaler med Coca Cola og store norske matvarekjeder sikrer stabil drift, og utvidelser i 2010 skal øke produksjonen med 50-60 prosent.

Høyteknologibedriften Novelda AS har hovedkontor i Kviteseid, men en del av virksomheten foregår i Oslo. Bedriftens produkter er databrikker som inneholder et helt radarsystem, en teknologi som er unik i verden og som er anvendelig på ulike områder innen medisin, forskning osv. Universitetet i Oslo er inne på eier-siden. Novelda har 17 ansatte, og venter en betydelig utvidelse av virksomheten framover.

Stort mangfold

I tillegg til de nevnte har distrikts-Telemark har et mangfold av andre kompetansebedrifter, f.eks. Sveco i Seljord - rådgivende ingeniører i bl.a. miljøteknologi (30 ansatte), Statkraft i Tokke (120 ansatte), Scana Marel på Dalen – skipsutstyr (30 ansatte), Attføringssenteret i Rauland (60 ansatte), Ulefos N.V. – kumlukk (147 ansatte).

Her finner du mer om utviklingen:

www.ssb.no (Statistisk sentralbyrå)
www.vtnf.no (Vest-Telemark Næringsforum)
www.vig.no (Vekst i Grenland)

Telemark 2009

Befolkning

Innb. pr. 31.12.09: 168.231
Endring fra 2008: + 683
Endring i prosent: 0,41 %
Landsgjennomsnitt: 1,23 %

Ledighet:

Ledige pr. 31.12.09: 2.621
Andel av arb.stokken: 3,0 %
Landsgjennomsnitt: 2,7 %
Økning fra 2008: 33 %
Landsgjennomsnitt: 40 %

Mottakere av uføreytelser:

31.12.09: 15.740 (+2,7 %)
Antall under 30 år: 556 (+6 %)
Andel av bef. 18-67 år: 14,7 %
Landsgjennomsnitt: 11,1 %

Bandak AS – fra havbunn til verdensrom

Teknologibedriften Bandak AS i Lunde er et industrieventyr i distrikts-Telemark. Bedriften leverer produkter både til offshore-virksomhet og til avansert våpenindustri.

Bandak AS er et heleid datterselskap av Bandak Group, som også har tre andre bedrifter i Norge og en i Sverige. Gruppen har 270 ansatte, av disse rundt 90 ved bedriften i Lunde. Bandak AS leverer produkter og utstyr som fungerer på store havdyp og komponenter til raketter som skytes ut i verdensrommet. Produktene fra Lundebedriften benyttes både av offshoreindustrien, landbasert industri og av Forsvaret.

Verktøy for 4.000 meters dyp

Utstyr til offshore-industrien er en krevende utfordring. Bandak AS har utviklet et verktøy som opererer fjernstyrt på 4.000 meters dyp. Bedriften er svært allsidig og konstruerer og produserer bl.a. også maskiner for sveising av skrukorker til juice-, fløte- og melkekartonger. Bedriftens administrerende direktør Bjarne Moursund ble i 2008 kåret til "Entrepreneur of the Year" i region sør av Ernst og Young. I følge juryen har han vært dyktig til å utvikle nye produkter tilpasset kundenes behov.

Videregående opplæring

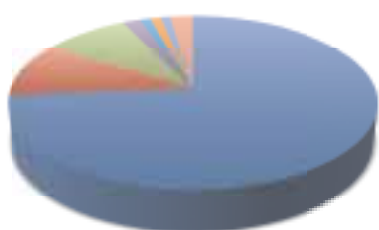
Videregående opplæring er fylkeskommunens klart største ansvarsområde. I 2009 var netto driftsutgifter på 778 mill. kroner, en økning på 50,2 mill. fra året før. Dette tilsvarer 61,1 prosent av det totale driftsbudsjettet.

Videregående opplæring sikrer vel 6.000 ungdommer kompetanse for yrkesliv eller videre studier hvert år. Et pedagogisk personale på 983 og 228 øvrige ansatte sto i 2009 for driften av de 13 skolene. I tillegg kommer fag-skoletilbudet og organisert yrkesopplæring i bedrift. En bredere omtale av de ulike områdene innen videregående opplæring finner du på de følgende sidene (8-12).

Karrieresenteret

Fylkeskommunen opprettet i 2006 et karrieresenter i Skien i samarbeid med NAV. Senteret skal hjelpe både voksne og ungdom til å ta gode utdannings- og karrierevalg. Karrieresenteret har vært et vellykket pilotprosjekt som har fått nasjonal oppmerksomhet. Fra 2009 fikk senteret fast finansiering.

Opplæring – fordeling av netto driftsutgifter 2009

Videregående skoler	572,3	73,6%
Fagopplæring	80,4	10,3%
Spes.underv./tilrettelagt	68,6	8,8%
Sentral administrasjon*	13,8	1,8%
Oppl. i institusjoner	8,4	1,1%
Voksenopplæring	8,4	1,1%
Ped.-psyk. tjeneste	7,8	1,0%
Andre kostnader	18,2	2,3%
totalt	778,0	100%

* Administrasjon av videregående opplæring på Fylkeshuset

Rektor Lill Harriet Koi (t.h.) og Teater Ibsen-direktør Gry Wie underskriver partnerskapsavtale mellom teateret og Musikk, dans, drama ved Skien videregående med dramaelever som interesserte tilskuere. Teateret "låner" elever, og skolen får bl.a. bruke teaterets rekvisitter og kostymer. (Foto: Telemarksavisa)

Koordinator for karriereveiledning

En koordinator for karriereveiledning er knyttet til karrieresenteret. Gjennom denne stillingen driver fylkeskommunen kontinuerlig kompetanseheving for karriereveiledere (rådgivere) i ungdomsskolen. I 2009 ble det etablert faste møteplasser for samarbeidspartnere fra grunnopplæring og videregående opplæring i lokale veilederutvalg. Det arbeides også med å etablere et studium i sosialpedagogisk veiledning ved Høgskolen i Telemark. Det er etablert et nettsted for veiledere under www.karrieresentertelemark.no. Dette vil bl.a. fungere som en idébank med gode eksempler.

Utviklingsmidler til kompetanse

I 2009 disponerte hovedutvalget for kompetanse 5,3 mill. kroner i regionale utviklingsmidler fra Kommunal- og regionaldepartementet. Av dette gikk bl.a. 1,1 mill. til Ungt Entreprenørskap, 1 mill. til et prosjekt knyttet til CO₂-rensing på Høgskolen i Telemark, 850.000 til helsefremmende skoler og 500.000 til karriereveiledning og regionale læringsentra.

Internasjonalt skoletilbud

Fylkestinget vedtok i 2009 å etablere et internasjonalt skoletilbud ved Porsgrunn videregående fra høsten 2011. Her skal undervisningen foregå på engelsk og føre fram til internasjonalt studentnivå – International Baccalaureate. Forberedelsene til dette tilbudet skal finansieres med regionale utviklingsmidler.

Fylkeskommunens videregående skoler

	Elever 1.9.09	Ansatte
Bamble	312	45
Bø	442	86
Croftolmen	313	79
Hjalmar Joh.	660	147
Kragerø	430	86
Lunde	312	66
Notodden	489	89
Porsgrunn	1020	144
Rjukan	183	41
Skien	1053	165
Skogmo	688	144
Søve	165	51
Vest-Telemark	150	41
Tekn. fagskole	236	27

Stadig flere velger studiekompetanse – mer omvalg enn landsgjennomsnittet

59 prosent av elevene i Telemark valgte yrkesfag i 2009. Elever på Design og håndverk ved Lunde videregående viser her fram sine arbeider på Åpen dag på skolen. Etter VG1 kan de spesialisere seg som blomsterdekorator, frisør eller tekstildesigner. (Foto: Eva Susanne Drugg)

I 2009 ble det tatt inn 6.262 elever ved fylkeskommunens videregående skoler. Det er omtrent samme nivå som de to foregående år. 91 prosent av elevene fikk innfridd sitt førsteønske. Kostra-tall for 2009 viser at Telemark lå over landsgjennomsnittet når det gjelder å innfri ønske om både skole og programområde.

Telemark er fortsatt det eneste fylket i landet som kjører inntak på bakgrunn av 1. termin-karakterer. I mai fikk 96 prosent av søkerne tilbud om skoleplass. Tradisjonelt har Telemark hatt flere elever på yrkesfag enn landsgjennomsnittet. Vi ser nå en klar drei-

ning mot at flere elever søker utdanningsprogram som gir generell studiekompetanse. I 2005 var fordelingen 64 prosent for yrkesfag og 36 prosent for studiekompetanse, mens tallene for 2009 viser 59 - 41. Telemark er ikke lenger i noen særstilling på dette området. Rundt halvparten av jentene og en tredel av guttene søkte studieforbereende studieprogram. Det var også flere elever fra yrkesfag som tok studiekompetanse det tredje året.

Mye omvalg

Telemark ligger høyt når det gjelder å innfri søkerens førsteønsker, men likevel viser statistikken at andelen elever som gjør omvalg ligger over landsgjennomsnittet. I 2008 var det 8,6 prosent av Vg1-elevene som foretok omvalg, mens andelen økte til 9,8 prosent i 2009.

Voksenopplæring

Fylkeskommunen har i skoleåret 2009-2010 en rekke voksenopplæringstilbud, delvis i finansiert av NAV og andre bidragsytere. Størst er tilbudet for voksne helsefagarbeidere med opplæring på 5 skoler med 121 elever. I Kragerø tar

42 voksne studiekompetanse, og på Sørve har 25 voksne de to siste årene skaffet seg naturbruksutdanning. Karrieresenteret har gjennomført 244 realkompetansevurderinger innenfor en rekke fag.

Situasjonen for voksenopplæringen i 2010 og framover er utfordrende. Samtidig som de voksne får større rettigheter, må tilbudet reduseres av økonomiske grunner. Økt samarbeid med NAV kan dekke noe av behovet.

Fagskoletilbudet

Fagskolen i Telemark har i skoleåret 2009/2010 ca. 195 studenter omregnet til helårsheter. Antall studenter er en del høyere, da noen tar deltidsstudier. Fagskolen i Porsgrunn har ansvaret for de tekniske fagene, mens Skogmo og Notodden videregående har ansvaret for helse- og sosialfagene.

Fylkeskommunen utreder alternativer for en ny organisering av fagskoletilbudet fra høsten 2010.

Nøkkeltall – opplæring 2009

(Endringer og tall fra 2008 i parentes)

Ungdom i videregående opplæring:

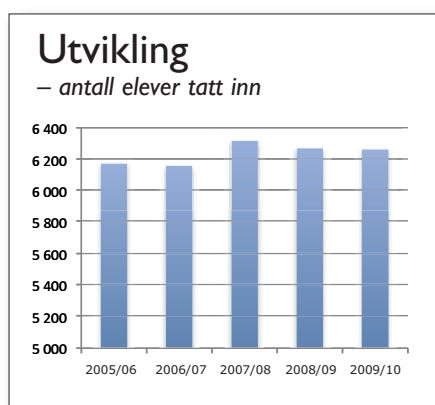
Søkere høst 2009:	6.317 (-55)
Tatt inn:	6.262 (-8)
Ledige plasser (1/9):	223 (-59)
Oppfyllingsprosent:	96,5 (-1,0)
Yrkesforb./studieforb.:	59-41 (61-39)
Gjennomsnittskostnad pr elev:	102.300 (95.500)

Voksne i videregående opplæring:

Skoleåret 08/09:	990 (-91)
Pr. 1. oktober 2009:	466 (-81)

Realkompetansevurderinger skoleåret 08/09:	244 (+77)
--	-----------

Fylkeskommunes budsjett for voksenoppl. i 2009: 9,3 mill. (-0,5)

Redusert frafall av elever i 2009

– sterkt fokus på økt gjennomføring

Det har de siste årene vært mye oppmerksomhet omkring økt gjennomføring i videregående opplæring. I 2008 hadde 69,4 prosent av alle elevene som begynte i videregående i Telemark i 2003 fullført utdanningen med bestått. Dette var noe bedre enn landsgjennomsnittet og blant det beste sammenlignet med nabofylkene. Mens gjennomføringsprosenten i Telemark var blant de aller beste i landet når det gjelder yrkesfag, var den blant de dårligste på studiespesialisering. Andel sluttere på alle nivåer gikk ned fra 5,3 prosent i 2007/2008 til 4,3 i 2008/2009. Det tilsvarer 278 elever.

En stor undersøkelse i regi av Østlands-samarbeidet fulgte rundt 10.000 elever i 7 fylker i årene 2002-2007, og undersøkte bl.a. faktorer som hang sammen med frafall. Viktige faktorer var lavt karakternivå og høy fraværersprosent i ungdomsskolen, sosial bakgrunn og kjønn. Statistikken viser klart at gutter har større frafall i videregående opplæring enn jenter.

Tiltak for økt gjennomføring

Den negative utviklingen for mange ungdommer starter altså allerede i grunnskolen. Overgangen fra ungdomsskolen til videregående kan også være vanskelig for noen. Det arbeides nå med å få et bedre samarbeid mellom skolene i denne overgangsfasen. Overføring av informasjon om elever er et av stikkordene her. Valg av opplæringstilbud i

Rundt 75 elever fra Hjalmar Johansen videregående deltok i september på en "gründercamp" hvor temaet var gode forslag til hvordan flere unge kan fullføre videregående utdanning. Sara Danielle Bujordet Erikstein (t.v.), Jacob Mol, Liv Runa Sigtryggdottir, André Uberg og Marte Kvalnes vant konkurransen. (Foto: Jan Fredrik Vinje)

videregående kan være avgjørende for om en elev lykkes eller ikke. Fylkeskommunen la også i 2009 ned betydelige ressurser i å heve kompetansen for karriereveilederne (rådgiverne) i ungdomsskolen, bl.a. gjennom en egen koordinatorstilling for disse. Koordinatoren driver en populær individuell veiledningstjeneste om videregående opplæring for ungdom på Internett, og dette er et av få tilbudet i sitt slag i landet. Det alternative opplæringsløpet Grunnkompetanse er en ny mulighet for at flere skal greie å

gjennomføre videregående opplæring. Dette tilbudet må gjøres enda bedre kjent.

Tidlig innsats - tett oppfølging

Når en elev først har startet i videregående opplæring er skolens evne og kapasitet til oppfølging utslagsgivende. Kontaktlærerne er en viktig gruppe i dette arbeidet. Tidlig innsats er nødvendig for elever som er i faresonen. Skolene har ulike tilnæringsmåter, men dette er noen av tiltakene som gir resultater:

- Tett kontakt med hjemmet, varsel om fravær
- Bruk av miljøarbeidere
- Skolestartsamtaler/elevsamtaler for alle på Vg1
- Individuelle utviklingsplaner
- Tilbud om leksehjelp
- Nært samarbeid med næringslivet
- Fokus på tilrettelegging
- Kurs om hybelliv

Minoritetspråklige elever

De videregående skolene får et betydelig antall minoritetspråklige elever hvert år. For å forbedre tilpasningen til norsk skole tilbyr fylkeskommunen ettårige "forkurs" Hjalmar Johansen og Bø videregående.

Oppfølgingstjenesten hjelper slutterne

Til tross for stor innsats for økt gjennomføring i videregående opplæring er det et betydelig antall som slutter, eller som velger å ikke begynne. Disse er målgruppen for fylkeskommunens oppfølgingstjeneste (OT).

Det dreier seg om ungdom under 21 år med rett til, men som ikke er i videregående opplæring. I 2009 var dette rundt 900 ungdommer, - en økning på 140 fra året før. Vel 500 av disse hadde arbeid, noen tok annen utdanning, f.eks folkehøgskole, men mange hadde ingen

klare mål. Utfordringen er å komme i kontakt med fleste mulig av målgruppa og tilby rådgiving. I skoleåret 2008/2009 var det bare 12 ungdommer i målgruppa som OT ikke fikk kontakt med.

Mangler tiltak

Den store utfordringen for OT er å finne egnede tiltak. Det foregår et kontinuerlig arbeid med å utvikle gode tiltak i samarbeid med NAV, som er den største samarbeidspartneren.

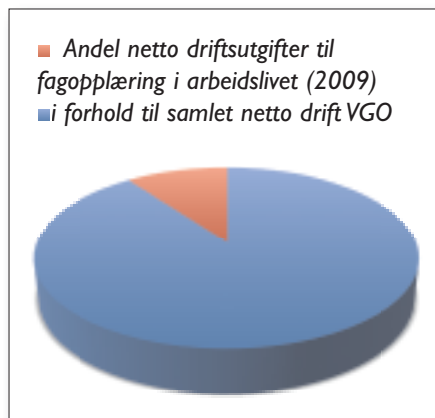
Finanskrisa ga færre læreplasser – men offentlig sektor tok økende andel

Christine Vøje Simonsen og kolleger på frisørinja ved Lunde videregående trener på medelever. Frisørelever herfra har stadig gode plasseringer i nasjonale konkurranser, og har ingen problemer med å få læreplass. (Foto: Eva Susanne Drugg)

Endringer i arbeidsmarkedet som følge av finanskrisa førte i 2009 til sviktende sysselsetting i deler av arbeidslivet. Dette påvirket opplæringsbedriftenes muligheter og vilje til å ta inn lærlinger, og antall nye lærekontrakter gikk ned til 657 fra rekordhøye 764 i 2008. Det var derimot en stor økning av kontrakter innen offentlig sektor, som i rapportåret utgjorde 27 prosent av de nye lærekontraktene.

Opplæring i bedrift er en del av tilbudet innen videregående opplæring. Som regel blir fagopplæringen gjennomført med to år i skole og to i bedrift, men kan også gjennomføres med f.eks. full opplæring i bedrift over fire år. Manglende læreplasser førte til opprettelse av Vg3-løp i skole innen flere yrkesfaglige utdanningsprogrammer i 2009. Disse vg3-kursa har en varighet av 12 mnd., der elevene skal få en praksisnær opplæring i fagets Vg3 læreplan.

Flere opplæringskontrakter

Det er i 2009 tegnet opplæringskontrakt for 40 elever for å bli lærekandidat, – 10 flere enn året før. For å kunne søke om opplæringskontrakt må søkeren i utgangspunktet ha en bedrift klar, men av 2009-søkerne var det få som hadde dette. 50 prosent av dem som har slike kontrakter mottar yrkesrettet attføring fra NAV som lønn, og et samarbeid med NAV er en viktig faktor for at disse skal komme ut i lære og fullføre sin utdanning.

Mindre informasjonsarbeid

I 2009 ble ikke informasjonsarbeid ut til skolene prioritert pga. bemannings-situasjonen på fagopplæringsteamet. Informasjonsmateriell er lagt ut til bruk for rådgiverne på vilbli.no. Fagopplæringsteamet har deltatt på rådgiversamlinger for å informere om lærekandidatordningen.

Over landsgjennomsnittet

Kostra-tall viser at Telemark fylkeskommune i 2009 brukte 56.000 kroner pr. lærling/lærekandidat. Det var mer enn både landsgjennomsnittet og alle våre nabofylker. 94,3 prosent besto fag-/svenneprøve, og det er også over landsgjennomsnittet.

Fakta om fagopplæring 2009

(tall for 2008 i parentes)

Søkere til lærlingplass:	732 (760)
Vurdert ukvalifiserte:	24 (25)
Fikk lærlingplass:	657 (726)
Derav i privat sektor (%):	73 (82)
Derav i off. sektor (%):	27 (18)
Hevede kontrakter:	88
Fag- og kompetanseprøver:	928
Derav bestått:	854
Løpende kontrakter pr 31.12.:	1.432
I lære i andre fylker:	171
Lærlinger fra andre fylker:	52

PC-eksamen og læremidler på nett – store variasjoner i muligheter for læring

De videregående skolene i Telemark har i mange år hatt PC-bruk som en del av undervisningen. I 2009 tok de et nytt, langt skritt inn i dataverdenen da tre pilotskoler gjennomførte eksamen på PC. Våren 2010 skal alle videregående skoler ha minst tre eksamener på PC. Samtidig rustet skolene seg til å utnytte IT-utstyret i ordinær undervisning.

Pedagogisk bruk av IT tar sikte på en god utnyttelse av elevers og læreres PC og skolens nettverk. Gjennom programvaren Fronter har disse mulighet for faglig kommunikasjon, og nettbaserte læremidler er nå dessuten tilgjengelige i mer enn 20 fag. Skolene har oppnevnt IT-piloter som skal støtte kolleger i å ta i bruk det nye verktøyet.

PC-er til alle elever

For å gjøre denne tekniske utviklingen mulig ble det i 2009 gjort en stor innsats for å bygge infrastruktur på skolene slik at alle elever og ansatte kan benytte seg av PC via trådløst nettverk. Det såkalte "Standardiseringsprosjektet" startet i 2007 og skal ferdigstilles våren 2010. Noen skoler må ha ytterligere oppgradering av nettet. Det er team IT som gjennomfører og leder dette prosjektet. Fylkestinget vedtok i desember at alle elever skal ha bærbare PCer i løpet av en 4 års periode. Høsten 2010 skal rundt 700 PCer fordeles til elever.

Digitale læremidler

Fylkeskommunene har gått sammen om et felles initiativ for utvikling av digitale læremidler, kalt Nasjonal Digital Lærings Arena (NDLA). Medlemmene i fagredaksjonene er lærere med lang erfaring i videregående skoler fra hele landet. Telemark og Skien videregående bidrar med utvikling innen engelskfaget.

Alle elever har rett til tilpasset opplæring. En slik digital fagarena gir mulighet for tilpasset opplæring gjennom variasjon i form av animasjoner, interaktive oppgaver og videofilmer knyttet til fagstoffet. Dette gjør blant annet at elevene får mulighet til å ta i bruk flere sanser i læringsarbeidet.

Bamble videregående skole gjennomførte digital eksamen i mange fag våren 2009. På forhånd hadde elevene flere treningstimer. I forgrunnen elev Emilie Sandersen og studieleder Hermod Håtveit. (Foto: Telemarksavisa)

Voksenopplæring på nett

Notodden ressurscenter har i flere år drevet nettbasert voksenopplæring. I 2009 var det til sammen 214 deltakere i enkeltfag til studiekompetanse, og 71 elever tok opplæring i salg, service og sikkerhet, helsefagarbeider eller barne- og ungdomsarbeider. Innen nettbasert helsefagarbeiderutdanning har ressurscenteret oppdragsundervisning for NAV med elever fra hele landet, og med

utstrakt bruk av webkonferanse-utstyr. Elevene oppnår gode resultater, og det er svært lite frafall. Fra 2009 har ressurscenteret også hatt oppdragsundervisning for Voksenopplæringen på Sinsen.

Opplæring for multifunksjonshemmede

Skogmo videregående skole har en egen avdeling for multifunksjonshemmede elever. Her blir de inkludert i skolemiljøet og får opplæring etter sine forutsetninger.

Hovedpunktene i undervisningen er kommunikasjon, dagliglivets oppgaver, kroppsøving og arbeidstrening. Arbeidstreningen foregår ulike steder på skolen, slik at disse elevene blir synlige i skolemiljøet. Arbeidstreningen består bl.a. i jobbing på glassverksted, vedpaking, rydding og vedlikehold og utplassering der de blir kjent med mulige aktuelle arbeidsplasser.

Inkludering i skolemiljøet

De multifunksjonshemmede elevene blir inkludert i skolemiljøet på flere måter. De er bl.a. representert i skolens elevråd og bruker kantina. Elever fra studietilbudet Helse- og sosial og Barne- og ungdomsarbeid arrangerer sosiale aktiviteter og inviterer til forestillinger. Automatiserte dører gjør at de mest mobile elevene kan ferdes friere og lettere få eller ta kontakt med andre. Avdelingen hadde 12 elever i 2009. Det er maksimal utnyttelse av plassen på avdelingen.

Åpnet landets største sentraltannklinikk – Telemark mangler fortsatt tannleger

Landets største sentraltannklinikk ble åpnet i Skien 1. mars. Den erstatter 5 lokale tannklinikker, har 30 behandlingsrom og rundt 45 ansatte. Klinikken har også spesialistavdeling og er universitetsklinikk for tannlegestudenter. (Foto: Vuong Minh Vu)

Tannhelsetjenesten åpnet 1. mars landets største sentraltannklinikk i Skien. Klinikken erstattet 5 lokale tannklinikker i Skien. Til tross for at Telemark samlet sett har de mest moderne klinikkene i landet, er det fortsatt mangel på tannleger. Dette førte i 2009 til reduserte inntekter, og var noe av årsaken til et netto underskudd på 2,5 mill. kroner av et driftsbudsjett på 60,3 millioner.

Den offentlige tannhelsetjenesten i Telemark drev 19 klinikker ved utgangen av 2009, inkludert en klinikk på sykehuset i Porsgrunn som gir tannbehand-

ling i narkose og en klinikk i Skien fengsel. Til sammen 35.000 pasienter ble undersøkt og behandlet. I tillegg til 120 innsatte fanger, behandlet tannhelsetjenesten også vel 500 rusmisbrukere. I samarbeid med Telemark Tannlegeforbundet er det organisert en tannlegevakt i Grenland i helger og alle bevegelige helligdager.

I 2009 var 78 prosent av 5-åringene, 43 prosent av 12-åringene og 15 prosent av 18-åringene uten hull. For 5 og 18-åringene er tannhelsen i positiv utvikling, mens 12-åringene har en svak tilbakegang.

Superklinikk blir modell for andre fylker

Den nye kombinerte sentral- og spesialistklinikken i Skien kan bli modell for lignende klinikker i andre fylker. Klinikken har i alt 30 behandlingsrom og 45 ansatte.

Den nye klinikken er også universitetsklinikk med studenter fra Tromsø, Oslo og Bergen. 4 behandlingsrom står til disposisjon for studenter, og det blir undervist av tannleger med lektorkompetanse. Av spesialister er en kjeveortoped og en tannkjøttspesialist på plass, mens en spesialist i rotfylling er under utdanning.

Klinikken har utstyr for 29 mill. kroner, bl.a. spesialutstyr som skallerøntgen (OPG) og laser.

Personell og pasienter trives

Etter ca. 10 måneders drift trives både personellet og pasientene godt på den nye klinikken. Tannhelsetjenesten i Telemark har samlet sett de mest moderne klinikkene i landet. Kontorbygg AS i Skien har bygget og eier det nye tannhelsesenteret. Telemark fylkeskommune har en langsiktig leieavtale på 5 mill. kroner pr. år.

Systematisk investering

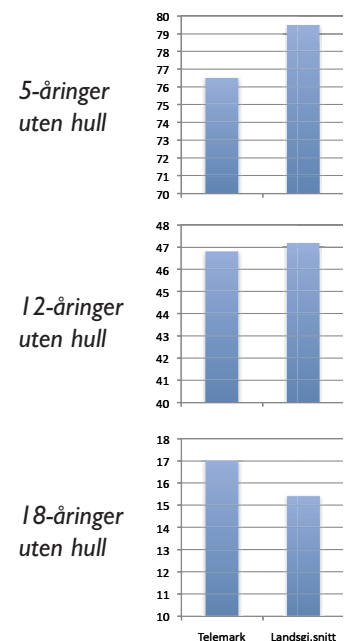
Strukturplanen fra 2004 er nå nesten gjennomført. Det har vært gjort en systematisk investering i de senere årene for å få arbeidsplasser som kan rekruttere personell og samtidig gi befolkningen et optimalt tannbehandlingstilbud. Samarbeidet med fylkene i Helse Sør om kompetansesenteret i Arendal, som de fem fylkene i regionen eier sammen, er i en god startfase. Samarbeidet om forebyggende tannhelsearbeid fortsetter også og mye energi blir rettet mot kommunene. Tannpleierne er nøkkelpersonene i dette arbeidet.

Vi har og god nytte av innkjøpssamarbeidet med Buskerud og Vestfold når det gjelder datajournaler og røntgen.

Underskudd på tannleger

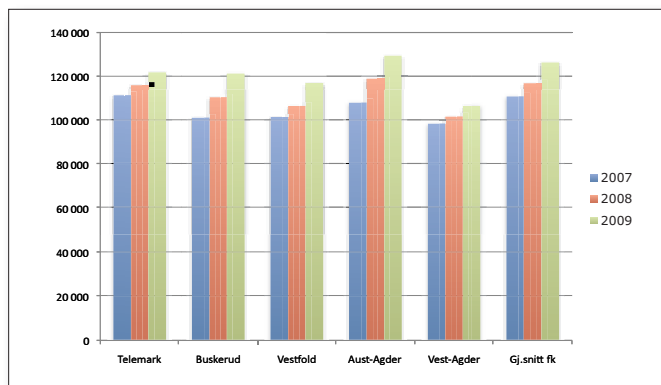
Rekruttering av tannleger er fremdeles problematisk og ved slutten av året hadde vi fem ledige stillinger. Rekruttering fra Tyskland hjelper oss fremdeles til å få tak i tannleger, men fører til ekstra rekrutteringskostnader. Ved utgangen av 2009 hadde tannhelsetjenesten 125 ansatte.

Andel i prosent av 5, 12, og 18-åringene i Telemark uten hull i 2008 – sammenlignet med landsgjennomsnittet.

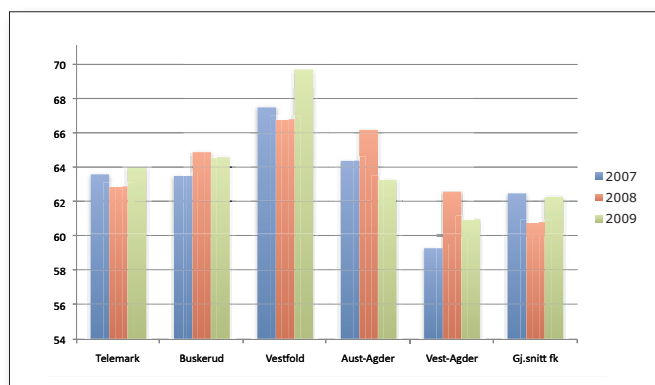
Statistikk – videregående opplæring og tannhelse 2007-2009

Netto driftsutgifter til vg. opplæring pr innbygger 16-18 år:

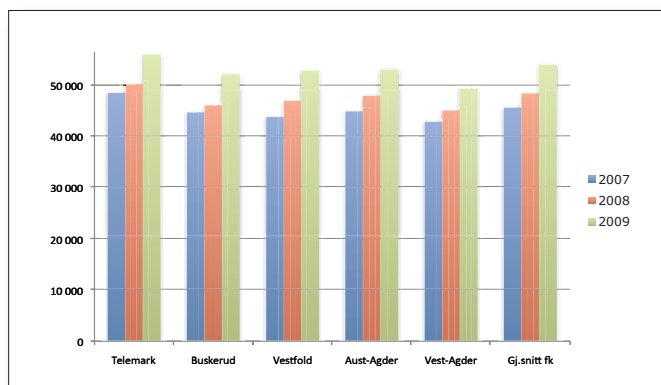
Tallene viser at Telemark i 2009 lå lavere landsgjennomsnittet, men høyere enn nabofylkene unntatt Aust-Agder.

Netto driftsutgifter til vg. opplæring av samlede driftsutgifter:

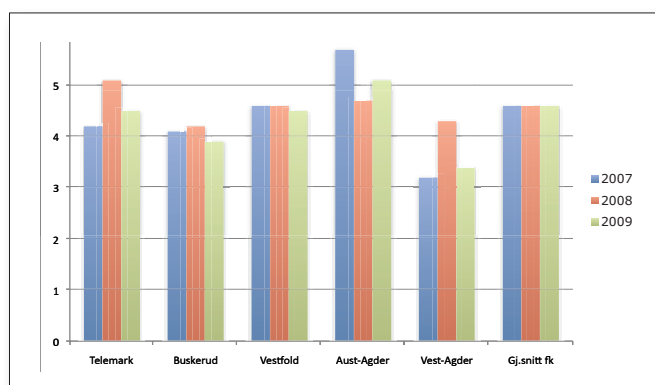
Tallene viser at Telemark i 2009 hadde en høyere andel enn landsgjennomsnittet, og lå midt i feltet sammenlignet med nabofylkene.

Kostnader pr lærling:

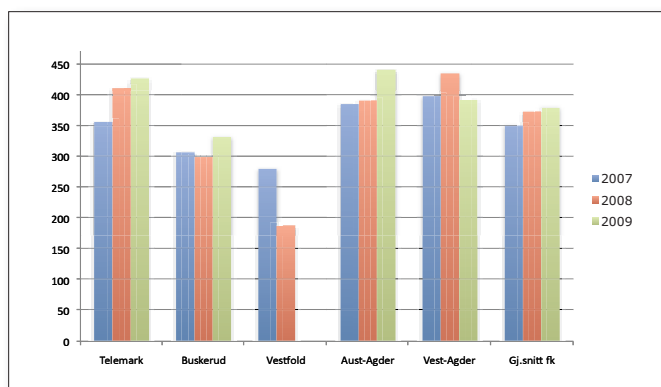
Tallene viser at Telemark brukte mer pr. lærling enn både nabofylkene og landsgjennomsnittet i hele perioden.

Elever sluttet i løpet av året – alle klasser – i prosent:

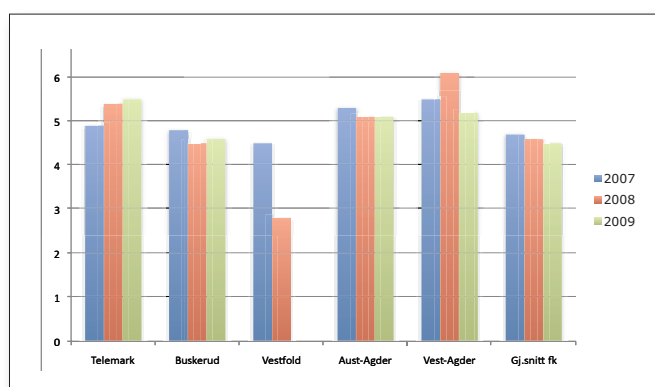
Tallene viser at Telemark i 2009 hadde lavere andel sluttet enn landsgjennomsnittet, og lå midt i feltet sammenlignet med nabofylkene.

Netto driftsutgifter tannhelse pr innbygger i kr:

Tallene viser at Telemark brukte mer i 2009 enn landsgjennomsnittet og nabofylkene unntatt Aust-Agder.

Netto driftsutgifter tannhelse av samlede driftsutgifter:

Tallene viser at Telemark i 2009 lå over både landsgjennomsnittet og nabofylkene

Regional utvikling

En ny konsesjonskraftavtale ble underskrevet i desember av fylkesordfører Gunn Marit Helgesen (i midten) og deretter mot v. ordførerne Olav Tho, Hjørdal, Olav Urdbø, Tokke, Torstein Tveito, Kviteseid, Erik Haatvedt, Tinn, Bjørn Nome, Fyresdal, Solveig S. Abrahamsen, Seljord, Anne-Nora Oma Dahle, Nissedal og Arne Vinje, Vinje. (Foto: Jan Fredrik Vinje)

På bakgrunn av forvaltningsreformen som trådte i kraft fra 1.1.2010 var 2009 på mange måter et overgangså for fylkeskommunene, også for Telemark. Reformen berører særlig utviklingsoppgavene. Avklaringer omkring innholdet i de nye oppgavene og forberedelser til disse har hatt mye oppmerksomhet i 2009. Samtidig har arbeidet med å markere fylkeskommunen som en ledende regional utviklingsaktør blitt intensivert på en rekke områder, ikke minst innen samferdsel.

Det er først og fremst innen samferdsel at forvaltningsreformen gir fylkeskommunen en kraftig utvidelse av ansvar og aktivitet. Overføring og omklassifisering av 780 km riksveier til fylkesveier skaper nye, store utfordringer både når det gjelder administrasjon, økonomi og samarbeid med Statens vegvesen. For å styrke forskning og innovasjon opprettet regjeringen i 2009 regionale forskningsfond over hele landet. Telemark samarbeider om dette med Vestfold, Buskerud og Østfold.

Regional planstrategi og planarbeid

Fylkestinget vedtok i desember 2009 en regional planstrategi for Telemark, som avløser tidligere fylkesplaner. Planen tar bl.a. for seg utfordringer og langsiktige utviklingsmuligheter, og skal i første omgang gjelde for perioden 2010-2012.

Den regionale planstrategien fastslår at følgende tema skal være grunnlaget for regional planlegging i planperioden:

- Kunnskap, nyskaping og næringsliv
- Klima og miljø
- Attraksjonskraft og livskvalitet
- Infrastruktur og transport

Med bakgrunn i disse temaene vedtok

fylkestinget i desember å sette i verk arbeid med disse regionale planene:

- Regional plan for nyskaping/næringsutvikling
- Regional plan for reiseliv
- Regional plan for kystsoner/havneutvikling

Vann og vidde

I tillegg til dette er fylkeskommunen involvert i forvaltningsplaner for vann knyttet til EUs nye vanddirektiv, fylkesdelplan for Hardangervidda og regional plan for Setesdal Austhei, Setesdal Vesthei og Ryfylkeheiane.

Andre nye oppgaver

De øvrige nye oppgavene har relativt lite omfang, men er spredt på mange områder. Det dreier seg om forvaltning av friluftsliv-interesser, ferskvannsfisk, jaktbart vilt og vann-miljø knyttet til EUs vanddirektiv. Innen landbruk skal fylkeskommunen stimulere til rekruttering og likestilling, og styrke verdiskaping, kompetanse og innovasjonsevne. Et annet område som får økt ansvar gjennom forvaltningsreformen er folkehelsearbeidet. En ny lov gir fylkeskommunen ansvar for å fremme folkehelse i egen tjenesteyting og forvaltning, og være pådriver og samordner i folkehelsearbeidet regional og lokalt, særlig i kommunene.

Samarbeid med Innovasjon Norge (IN)

Et av fylkeskommunens viktigste økonomiske bidrag til utvikling i Telemark er de regionale utviklingsmidlene (KRD-midlene). I 2009 disponerte fylkeskommunen 59 mill. kroner til disse formålene (se også s. 15). Av dette ble 27 mill. stilt til disposisjon for Innovasjon Norge til bedriftstiltak: 8,7 mill. kroner i etableringsstipend, 7,3 mill. i bedriftstilskudd og 1,3 mill. i investeringstilskudd. Dessuten ble det gitt risikolån på 32,5 mill. kroner. I 2009 formidlet IN i alt 235 mill. i lån og tilskudd til bedrifter i Telemark. Fra 1.1.2010 har fylkeskommunene en eierandel på 49 prosent i Innovasjon Norge.

Ny konsesjonskraftavtale

Fylkeskommunen og 8 kraftkommuner i Telemark underskrev i desember en ny avtale om fordeling av inntekter fra konsesjonskraft. Den viktigste endringen er at en større del av de årlige inntektene fra omsetningen av fylkeskommunens konsesjonskraft nå skal plasseres i et nytt felles utviklingsfond for Telemark. Den nye avtalen skal gjelde fra 1.1.2011. I 2009 var verdien av konsesjonskraftsalget som inngår i avtalen over 90 mill. kr.

Kunnskap og samarbeid gir næringsutvikling – Telemark skal bli mer attraktivt

Omstilling og utvikling krever kompetanse og samhandling. Fylkeskommunen økte i 2009 sin innsats for å styrke næringsvekst og attraktivitet. Gjennom Virkemidler for Regional FoU og Innovasjon (VRI) skal det bygges et grunnlag for framgang.

VRI-programmet har utspring i Norges forskningsråd og er i gang i alle fylker. VRI Telemark har 9 prosjekter på to prioriterte satsingsområder: Industri/nye næringer og attraksjonskraft. Programmet hadde et budsjett på 6,2 mill. kroner for 2009, og av dette bidro fylkeskommunen med 2 mill.

Blant prosjektdeltakerne i VRI Telemark er IndustriCluster Grenland (6 bedrifter), Samarbeidende Teknologibedrifter i Grenland (18 bedrifter med over 3.000 ansatte), og 12 bedrifter i LEAN-forum Telemark. Dialog og bred medvirkning er gjennomgående forskningsmetode.

Smart produksjon

Høgskolen har utviklet et nytt program for utplassering og studentoppgaver i IKT-virksomheter, i samarbeid med blant andre IKT Grenland. Personmobilitet/studentmobilitet og kompetansemekling har vært viktige temaer. Smart Produksjon som metode er ny i VRI Telemark, og har så langt vært brukt i Kebony og Norcem, mens et 30-talls bedrifter er aktuelle prosjektpartnere.

Storkonsernet STX Europe overtok i 2009 Trosvik og flere andre norske verft fra Aker Yards. Bedriften i Brevik utrustet høyteknologiske offshorefartøyer som er bygd i Romania. Virksomheten gir også arbeid til en rekke underleverandører i området. (GTS-foto Gunder Tande Sandersen)

6 virksomheter i opplevelsesnæringene i Telemark har fått bistand gjennom kompetansemegling og forskningsmidler til utvikling, mens 51 virksomheter er under vurdering for slik bistand.

Bedriftsklynger og næringshager

Det har vært en særlig utfordring å få etablert flere bedriftsklynger og næringshager som skal gjøre Telemark mer attraktivt, og stimulere til flere nyetableringer. Dyrsku'n Inkubator for mat og naturbasert næring ble i 2009

godkjent som SIVA-inkubator. På Notodden er det i gang arbeid for å etablere et inkubatormiljø. Ut over dette har bedriftsklyngearbeidet ikke ført til konkrete resultater. Et nytt næringshageprogram starter i 2011.

FoU-strategi

Fylkestinget vedtok i 2009 en FoU-strategi for Telemark. Den skisserer mål og prioriteringer for forskningsinnsats i fylket, bl.a. knyttet til det nye forskningsfondet. Strategiens satsingsområder er bl.a. industrielle produksjonsløsninger, teknologiutvikling, energibruk, forurensning, samordning av offentlig sektor, og attraksjonskraft.

41 mill. til næringsutvikling

Telemark fylkeskommune fordelte 59 mill. kroner i regionale utviklingsmidler i 2009, og av dette gikk det meste til næringsutvikling. 27 mill. ble brukt til bedriftstiltak i regi av Innovasjon Norge, Telemark. 15 mill. ble fordelt av hovedutvalget for næring og det gode bosted til en rekke utviklingsprosjekter. Ut over dette bidro fylkeskommunen også med 3,2 mill. til Telemark interkommunale næringsfond.

Skal forbedre Telemarks reiselivsprodukt

Som i landet for øvrig var det en markert nedgang i antall hotellovernattinger i Telemark i 2009 sammenlignet med året før. En rekke ulike prosjekter er i arbeid for å forbedre reiselivsproduktet.

Hotellene hadde 4,9 prosent færre overnattinger enn i 2008, mens gjennomsnittet for landet var en nedgang på 3,1 prosent. Tiltak for å styrke reiselivsproduktet i fylket er bl.a. å vitalisere Telemarkskanalens østre løp, tilrettelegge stier i randområdet til Hardangervidda og utvikle Notodden med Heddal Stavkyrkje som

attraktiv "gateway" til Telemark.

Telemarkskanalen som regionalpark

Et prosjekt som startet i juni 2009 utreder hvordan en regionalpark kan plassere Telemarkskanalen i landskapet rundt, hvilke oppgaver regionalparken skal ha, og hvordan den kan organiseres og finansieres. Målet er å få en betydelig økning av turister fra inn- og utland, økt aktivitet og verdiskaping i reiseliv og lokalt næringsliv og økt bosetting i kanallandskapet. Et forslag til etablering skal behandles politisk i første halvdel av 2010.

Nye busstilbud i distrikts-Telemark – likevel en nedgang i kollektivandelen

Det nye kollektivknutepunktet ved Skjelsvik ble åpnet 1. juli av Karin Mathisen i fylkeskommunens hovedutvalg for infrastruktur, her flankert av planansvarlig Ragnar Grøsfjeld (t.v.) og byggeleder Per Torbjørnsen, begge fra Statens vegvesen. (Foto: Erik Hagen)

Antall kollektivreiser i Telemark gikk ned med 3 prosent i 2009. I 2008 var det en økning på 7 prosent fra året før. Det ble registrert 7,1 mill. reiser, mens tilsvarende tall for 2008 var 7,3 mill. Dette til tross for at det skjedde en styrking av rutetilbudet både i Grenland og i distriktene. Bilbruken endret seg ikke vesentlig, og kollektivtransportens andel av totale reiser gikk ned

med 2 prosent. Dermed ble ikke målet om å øke kollektivandelen nådd.

Bratsbergbanen hadde derimot en økning i antall registrerte reiser på 3 prosent, til tross for at billettmaskinen på det ene toget var ute av drift i flere måneder. Det ble solgt billetter til 44.700 reiser.

9 mill. fra “Belønningsordningen“

Byområdet i Grenland fikk 9 mill. kroner gjennom “Belønningsordningen for bedre kollektivtrafikk og mindre bilbruk“. En stor del av midlene ble brukt til å innføre økt frekvens på metrolinjetettet. Noe av pengene ble også brukt til en ny kollektivterminal på Skjelsvik, som ble åpnet 1. juli. Videre har belønningsmidler gått til lysregulering for økt framkommelighet for bussene, asfaltering av gang- og sykkelveier, videreutvikling av “Smart trafikant“ i Grenland og utvikling av en felles parkeringspolitikk i Porsgrunn og Skien. Det ble foretatt brukerundersøkelser blant kollektivreisende i hele fylket. Resultatet var samlet en forbedring fra tidligere undersøkelser. Kundene var minst fornøyde med punktlighet, pris og avganger i helgene. Det er inngått nye avtaler for kollektivtrafikken i Grenland fra sommeren 2010, mens avtalene utenfor Grenland er forlenget.

Flere ruter i distriktene

Kollektivtransporten i distriktene ble styrket med “Multibussen“ mellom Kragerø og Grenland, kveldsbuss for ungdom i Midt-Telemark, planlegging av kollektivknutepunkter i Vinje og på Rjukan og en ny strategiplan for kollektivtrafikken i Telemark fram mot 2020. På grunnlag av 3-årig tilsagn fra departementet forbereder fylkeskommunen et pilotprosjekt med utvidet TT-tilbud/fleksiruter i Drangedal, Skien, Tokke og øvrige deler av Vest-Telemark fra 2010.

Brukte 211 millioner

Fylkeskommunen brukte 211,7 mill. kroner på kollektivtransport i 2009, mot 181,8 mill. året før. Kostnader for skoleskyss med drosje og turvogn (spesialskyss) økte fra 42 til 47 mill. Det er i hovedsak grunnskoleskyssen som står for økningen.

Tilpasset transport (TT-ordningen) kostet 6,4 mill., og rammen ble økt med 2,3 mill. fra året før. Det har vært møter med berørte parter for å få bedre kontroll på kostnadene.

Utfordringer for “Bystrategi Grenland“

I 2009 ble samarbeidet i Bystrategi Grenland videreutviklet fra en intensjonsavtale til vedtak om en forpliktende samarbeidsarena om areal, transport og klima med en 4-årig prosjektplan.

Det ble gjort felles vedtak om strategi for miljøvennlig persontransport, felles parkeringspolitikk i Porsgrunn og Skien og hovedveinett for sykkel i Grenland. Strategien omfatter både arealbruk, bilbruk, kollektiv-, gang- og sykkeltrafikk. Fylkeskommunen deltok i den europeiske Mobilitetsuka i september og i nasjonale samlinger i “Fremtidens byer“

Forsinket utredning

Bystrategi Grenland har hatt tett oppfølging av Statens vegvesens arbeid med konseptvalgutredningen (KVU) for Grenland. Dette er en kvalitetssikring av tidligere planer for areal og transportutvikling som har blitt svært forsinket fra Vegvesenet. Forsinkelsen har ført til stor utålmodighet fordi man ikke har kommet videre med å gjennomføre konkrete tiltak. Bystrategi Grenland er en utfordrende koordinering av mange aktører med ansvar for areal- og transportutvikling. Samarbeidet har i 2009 bidratt til en positiv utvikling, men det er viktig å holde trykket oppe.

Gjennomslag for ønsker i NTP

– store fylkesveiprosjekter snart fullført

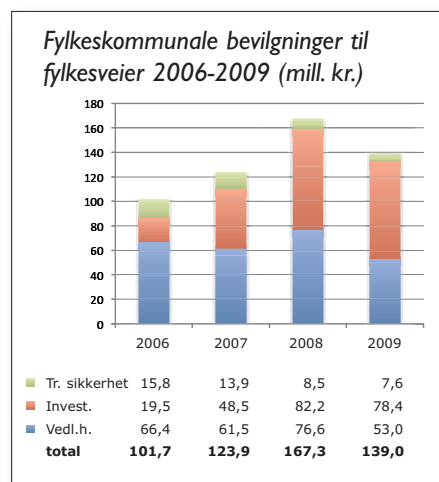
To viktige fylkesveistrekninger med samlede kostnader på 87 mill. kroner ble tatt i bruk i 2009. På Svineroivegen i Tinn har kommunen og grunneiere bidratt i et spleiselag, mens Hjuksevelta-anlegget ved Notodden er fullfinansiert av fylkeskommunen. På begge anleggene gjenstår det avsluttende arbeider i 2010. Samlede investeringer i fylkesveier var på 78,4 mill. kroner, mens det ble brukt 53,0 millioner til drift og vedlikehold. Tallene for 2008 var 82,2 og 76,6 mill.

Statlig tiltakspakke

Driftsbudsjettet for fylkesveiene ble redusert med ca. 20 mill. i 2009, men aktiviteten ble holdt oppe fordi Telemark fikk 14 mill. til veier i en tiltakspakke fra staten. Det er bl.a. gjort mindre utbedringsarbeider for 3,2 mill. kroner, lagt asfalt for 5 mill. og 5,5 mill. er brukt til trafikksikkerhetstiltak. Andelen fylkesveier med fast dekke ble ikke redusert i 2009 og ingen veier ble omskiltet med redusert akseltrykk.

Får 780 km “nye“ fylkesveier

2009 var et år med forberedelser til regionreformen, der fylkesveinettet blir utvidet med 780 km fra 1.1.2010. Det blir da et samlet fylkesveinett på 1.900 km. Et handlingsprogram for gamle og nye fylkesveier ble utarbeidet, sendt på høring og behandlet i fylkestinget. Det ble også inngått nye avtaler med Statens vegvesen om rammer og årlige leveranser. Fylkeskommunens veifaglige administrasjon ble styrket med 5 nyansettelser.

Fra Hjuksevelta-anlegget ved innkjøringen til Notodden fra sør. Fylkeskommunen har investert 56 mill. kroner i den 1,1 km lange strekningen med ny bru. Veien åpnet høsten 2009, og arbeidet blir avsluttet i mai 2010. (Foto: Torfinn Skåttet)

Det nye fylkesveinettet har et beregnet etterslep på 2,2 milliarder kroner i investeringer for å nå akseptabel standard, og et årlig driftsbehov på 216 mill. kroner for å unngå ytterligere forfall. Fylkeskommunen kan fra 2010 benytte statens tilbud om årlige, avdragsfrie lån på 83 mill. kroner.

Riksveier med i NTP

Nasjonal transportplan (NTP 2010-2019) ble vedtatt av Stortinget våren 2009. Her fikk Telemark gjennomslag for to sentrale riksveiprosjekter: Tunnel Århus-Gvammen på E134 og 4-felts vei på E18 gjennom Telemark. Det siste forutsetter alternativ finansiering ut over statlige tilskudd. Etter ønske fra fylkeskommunen, Porsgrunn og Bamble har Vegvesenet startet arbeidet med en mulighetsstudie for E18-utbyggingen. Det ble etablert et bomselskap for E134 og Rv 36 for planlegging og finansiering av aktuelle delstrekninger. Statens vegvesen er i gang med planarbeidet.

Jernbane med dobbeltspor

Fylkeskommunen var også i 2009 aktivt med i påvirkningsarbeidet for bygging av dobbeltspor mellom Larvik og Pors-

grunn. Jernbaneløpets handlingsprogram legger opp til igangsetting i 2011. Planleggingen ventes ferdig i 2010, men starttidspunkt er avhengig av bevilgninger i statsbudsjettet.

Planfaglig veiledning

Ved innføringen av ny plandel i Plan- og bygningsloven fra 1. juli 2009 fikk fylkeskommunen i samarbeid med fylkesmannen ansvar for å veilede og bistå kommunene. Fylkeskommunen har gjennomført flere samlinger og aktiviteter for å ivareta dette ansvaret.

Nye kulturbygg og populær kulturformidling – mer til idrettsanlegg enn noensinne

Med Tjk mot nye høyder – det skal synes at vi er med og støtter idrett og kultur. Fra Junior-NM i Vallermyrene rideanlegg. (Foto: B.T. Emanuelson)

Muséene i Telemark fikk et investeringsløft i 2009. Med 24 mill. kroner i statstilskudd kan Vest-Telemark Museum starte nybygg til 74 mill. Det statlige tilskuddet er det største som er gitt til kulturformål i Telemark.

Norsk Industrierbeidermuseum kan både etablere ny hovedutstilling og utvide for til sammen 34 mill. kroner. Sjøfartsmuseet/Vitenlaben ble også fullfinansiert med om lag 52 mill. Fylkeskommunale tilskudd til museumsbyggene er på 13 mill. kroner. Nybygg for Telemark museum i Brekkeparken i Skien gjenstår, samt nytt magasinbygg for 15 mill.

Stiftinga Rjukanbanen fikk 6,5 mill. i ekstraordinære tilskudd ved 100-årsjubiléet, og Riksantikvaren fredet båtene Storegut og Ammonia. Arbeidet med privathistoriske arkiv er forsinket, men prosessen fortsetter med tilskudd fra ABM-utvikling. Avklaring vil skje i 2010.

Kunst og kunstformidling

Telemark Kunstnersenter flyttet våren 2009 inn i Norges bank-bygget i Skien, som var renovert for om lag 8 mill. kroner. Fylkeskommunens tilskudd var på 1,5 mill. Kunstnersenteret administrerer ordningen med kunstnerisk utsmykking av offentlige bygg, som gir viktige

arbeidsoppdrag for fylkets kunstnere. De produserer vandretstillinger for skolene, arrangerer egne utstillinger og er kompetansesenter for fylkets billedkunstnere og kunsthandverkere. Telemark Kunstnersenter vant anbudet om å administrere den juryerte landsdelsutstillinga Sørlandsutstillinga. Formidlingsarbeidet i den kulturelle skolesekken utvides til å omfatte de 13 videregående skolene i Telemark. Med statlige tilskudd kan arbeidet fullføres i skoleåret 09/10. 16 kunstnere fullførte FRAM kulturprogrammet fra Innovasjon Norge, som skal gi et bedre grunnlag for kulturbasert næringsutvikling.

Teater Ibsen flytter

Teater Ibsen skal flytte fra Festiviteten til midlertidige lokaler på Klosterøya. Ny hovedarena i gamle Cellulosen er kostnadsberegnet til om lag 140 mill. Lokal delfinansiering er i orden, men ikke statlige tilskudd, så nybygget er neppe på plass før tidligst i 2013. Bok- og blueshuset på Notodden er forsinket. Det er håp om statlig investeringsstilsagn i statsbudsjett for 2011. Under gitte forutsetninger har fylkeskommunen tidligere signalisert tilskudd inntil fem mill. kroner. Telemark fylkesbibliotek har hatt et godt år, med stor vekst i fjernlån til skoler, institusjoner og personer i og utenfor Telemark.

Brutto driftsutgifter 2009

■ Idrettsanlegg/kulturbygg	47,8 mill	55%
■ Telemarkskanalen	2,8 mill	3,3%
■ Kulturminner/museum	7,4 mill	8,5%
■ Kunstformidling/kult. skolesekk	10,0 mill	11,5%
■ Musikk/teater	8,6 mill	9,9%
■ Bibliotek/bokbuss	6,4 mill	7,5%
■ Idrett/barn og ungdom	2,3 mill	2,6%
■ Diverse tilskudd og aktiviteter	1,5 mill	1,7%
SUM	86,8 mill	100%

Rekordstor tildeling av spillemidler

Fylkeskommunen fordelte i 2009 45,5 mill kroner i spillemidler, som er overskudd fra Norsk Tipping AS.

Aldri før har fylkeskommunen delt ut mer til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Rekordtildelingen skyldes blant annet at Vallermyrene rideanlegg i Porsgrunn fikk 1,5 mill ekstra programsatsingsmidler og at sju anlegg i Grenland fikk 11,6 mill av regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting. Årets søknader hadde sam-

let investeringsramme på 815 mill. Det viser at idrettsanleggene er en viktig del av generell samfunnsutvikling. Attraktive nærmiljøanlegg i boligområder, barnehager og skoler gjør barn og unge mer fysisk aktive. Behovsriktige anlegg styrker idretts tilbudet i fylket, og tilrettelagte frilivsområder får Telemarks innbyggere ut på tur. Idrettsanleggene gir ringvirkninger i form av økt sysselsetting, turisme, næringsutvikling og attraksjonskraft.

Presenterte “Steinalderdag” for elever – Rjukan-Notodden nærmere verdensarvstatus

I 2009 ble det hittil største arkeologiske prosjektet i regi av Telemark fylkeskommune gjennomført. Det dreide seg om kulturminne-registrering i planområdet for dobbelt jernbanespor Porsgrunn-Larvik. Det var generelt høy bygge- og reguleringsaktivitet i fylket, med et stort behov for arkeologiske registreringer.

2009 var også nasjonalt kulturminneår. I den forbindelse øremerket Hovedutvalg for kultur og identitet 200.000 kroner som støtte til lokale kulturminneprosjekter. Totalt ni små og større prosjekter kunne dermed settes ut i livet.

I kulturminneåret ble også formidlingsprosjektet “Steinalderdag” utarbeidet og sendt på turne knyttet til “Den kulturelle skolesekken”. Alle femteklassinger i Telemark har deltatt i opplegget. Til tross for disse tiltakene må fylkeskommunens markering av kulturminneåret regnes som svært beskjeden i nasjonal sammenheng.

Høy aktivitet

I tillegg til oppdraget for Jernbaneverket er det gjort en rekke andre registreringer, blant annet i området for kommunedelplan Frier vest i Bamble. Ved årets slutt har vi sendt ut rapport fra om lag 60 undersøkelser, og drøyt en tredel av disse førte til funn av automatisk fredete kulturminner. Det har vært nødvendig med innleid arbeids-

Jernbaneferja "Storegut" er en viktig del av Rjukanbanen og Verdensarv-prosjektet. Ferja ble rustet opp til 100-års jubileet og det ble arrangert turer på Tinnsjøen for interesserte. (Foto: Alexander Ytterborg, Riksantikvaren)

kraft tilsvarende rundt 3 årsverk, fordelt på ti feltarkeologer og finansiert gjennom oppdragsbetaling.

Tilskudd til bygningsvern

Statlige tiltakspakker ga ekstraordinære tilskudd til bygningsvern. Telemark fikk 6,5 mill. kroner over statsbudsjettet til istandsettelse av fredete bygg og anlegg i privat eie, noe som er en fordobling fra året før. I tillegg kom 1,3 millioner øremerket brannsikring av fredete og

verneverdige bygg. Kulturminnevernet har dermed fulgt opp totalt 25 istandsettingsprosjekter i løpet av året.

Verdensarv-prosjekt

Satsingen med å få Rjukan-Notodden anerkjent som UNESCO verdensarv bærer frukter: Området ble i 2009 tatt inn på Norges tentative liste, som betyr at det er prioritert nasjonalt. Den storstilte feiringen av Rjukanbanens 100-årsjubileum viste tydelig det lokale, regionale og nasjonale engasjementet for Telemarks viktigste teknisk-industrielle kulturminner.

Sikring av helleristninger

Sikring av helleristninger i Skien ble fullført som planlagt. I forkant ble figurene vist fram for publikum i samarbeid med Skien kommune, historielaget og fornminnegruppa Gymir. Med flere hundre interesserte fram møtte begge kvelder ble arrangementet en suksess. Kulturminnevernet har arrangert kurs om kulturminnevern for Politi, Toll og Statens naturoppsyn. Et tettere samarbeid med disse institusjonene forventes å være fruktbart for alle parter i de kommende årene.

Småsamfunn, stedsutvikling og bomiljø

Det har også i 2009 vært arbeidet aktivt med stedsutvikling for å gjøre byer, bomiljø og småsamfunn mer attraktive for bosetting.

Fylkeskommunen hadde samarbeid med Husbanken og kommunene om stedsutvikling og bomiljøer flere steder: Gvarv, Ulefoss, Drangedal, Notodden og Tinnoset/Gransherad. Husbanken gikk inn med midler til solspeil og torg-utvikling på Rjukan med 1 mill. kroner, og kommunen ønsker en videreføring av prosjektet.

Stedsutviklingsprosjekter

Det ble gitt følgende tilsagn til stedsutviklingsprosjekter: Kviteseid/Vrådal 500.000, Kragerø 200.000, Bamble/Langesund 200.000 og Vinje/Rauland 100.000. “Seljord og sogene” fikk også i 2009 et tilskudd på 500.000 gjennom et pilotprosjekt for levendegjøring av sogene i stedsutvikling. En egen ramme på 750.000 til attraktive og bærekraftige bomiljøer ble fordelt til Skien, Midt-Telemark og Vest-Telemark. Vest-Telemark-kommunene satser alle på prøveboliger for livsstilflyttere.

Folkehelsearbeidet blir lovpålagt

– utfordring å spisse satsingen

Folkehelseforum presenterte i januar en "Folkehelsemelding for Telemark". Meldingen viste bl.a. at vårt fylke hadde flere lovbrudd og barnevernstilfeller, flere røykere og høyere arbeidsledighet blant ungdom enn gjennomsnittet for landet (Foto: Hege Schjødt Øverås)

2009 var et overgangsår for folkehelsearbeidet. Folkehelseprogrammet som startet i 2006 ble avsluttet og evaluert. Samtidig kom en ny lov om folkehelse som fra 2010 pålegger fylkeskommunen et overordnet ansvar for dette området. Det er en nasjonal målsetting at folkehelsearbeidet skal bidra til en jevnere sosial fordeling av faktorer som påvirker helse.

Folkehelseprogrammet 2006-2009 ble evaluert av Telemarksforskning Bø høsten 2009. Målekriterier var resultater av arbeidet og hvordan partnerskapsorganiseringen har fungert.

Vellykket satsing på barn/ungdom

Evalueringen trekker fram som positivt at satsingen på Helsefremmende barnehager og skoler har vært vellykket. Målgruppene er ivaretatt på en god måte gjennom tydelige tiltak, mye løpende kontakt og fast prosjektledelse. Eldresatsingen kan ikke vise til de samme resultatene, da det ikke har vært avsatt egen ressurs før i 2009, men resultatene er spennende og også inn mot denne gruppa er det mulig å jobbe bredt.

Konsentrasjon om færre tiltak

Folkehelseprogrammet har satsset bredt med en lang rekke temaer, målgrupper og tiltak. Det har vært vanskeligere å følge opp resultatene. Derfor er det en hovedutfordring å spisse satsingen i folkehelsearbeidet. Bl.a. anbefaler evalueringen å basere tiltak på nasjonale innsatsområder, forsterke disse gjennom fylkesnivået og bidra til å sette dette ut i praksis i kommunene.

Folkehelsearbeidet skal videreutvikles

Lovforankring av folkehelse fra 2010 gir klare føringer for videre satsing og forventinger til fylkeskommunene. Dette understrekes av vedtak i fylkestinget desember 2009 om at folkehelsearbeidet skal videreutvikles.

Den nye, store oppgaven for fylkeskommunen er kravet om å ha nødvendig oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i fylket som helse og i kommunene. Dette skal gjøres til gjenstand for politiske vurderinger i tråd med ny Plan- og bygningslov.

Ulik innsats

Organisatorisk har det også vært en utfordring å få tilnærmet lik innsats fra alle partnerne i Folkehelseforum Telemark. Naturlig nok har fylkeskommunen og fylkesmannen gjort den største jobben gjennom et aktivt sekretariat, mens andre partnere ikke har satt av personellressurser med tilsvarende fokus på folkehelsearbeid. Det er imidlertid positive tegn til et mulig økt engasjement og tydeligere tiltak fra flere partnere.

Folkehelse i kommuneplaner

Det har i løpet av programperioden vært gjennomført tre kurs for alle kommunene med tanke på forankring av folkehelse i overordnet planverk, i tråd med partnerskapsavtalene og ny plan- og bygningslov. Evalueringen viser likevel at det generelt sett har vært vanskelig for kommunale koordinatorene å nå fram på dette området. Ved utgangen av 2009 er 11 kommuner med partnerskapet.

Delte ut 3,2 mill.

Folkehelseprogrammet har hatt 6,1 mill. kroner til disposisjon i 2009. Av dette er 3,2 millioner overført til kommuner og frivillige organisasjoner. Øvrige midler har bl.a. gått til konferanser, kurs og evaluering. Rundt 0,5 mill. overføres til 2010.

Helhetlig grep

Folkehelse må også sees i sammenheng med andre nye områder for fylkeskommunen med innvirkning på folkehelsen, bl.a. samferdsel og friluftsliv. En utfordring vil være å få et godt og helhetlig grep for å nytte de ulike virkemidlene fylkeskommunen har for å motvirke inaktivitet og uhelse. En viktig del av arbeidet vil være tilrettelegging og holdningsarbeid.

Det er i regi av Helsedirektoratet nedsatt sentrale arbeidsgrupper som skal gi en nærmere konkretisering og gjennomgang av ansvaret for å fremme folkehelse.

Internasjonal deltaking og EU-prosjekter gir vekst i Telemark

Telemark fylkeskommune var vertskap for "Hubei – Norway Week 2009" i september, der over 100 kinesiske gjester deltok. Det var et stort og godt synlig arrangement, med møter, foredrag, skolebesøk og kulturbegivenheter.

Evaluering etterpå peker på gode resultater. Blant annet har både Høgskolen i Telemark og bedrifter innen IKT- og miljøbransjen nå kontakter de kan arbeide videre med, og samarbeid om næringsprosjekter har gitt positive resultater.

Utvikler eksportmuligheter

Green Business Norway sier at som et direkte resultat av forprosjektsamarbeidet med fylkeskommunen er Nordic Cleantech Alliance etablert. Prosjektet skal utvikle eksportmuligheter i en rekke land sammen med nordiske bedrifter innen miljøteknologi og fornybar energi. I StratMos-prosjektet ("Strategic Motorways of the sea") var fylkeskommunen engasjert i gjennomføring av en konferanse i Arkhangelsk, for å koble politikk og næringsinteresser. Opplegget var i samarbeid med Maritimt Forum Sør-Øst, der også KRD og Næringsdepartementet deltok.

Barents-sekretariatet ønsker å utvikle

Elever fra grunnskolen i Porsgrunn prøver seg på kinesisk papirklipp under Hubei-Norway Week i september. Kinesisk kunst og kultur ble presentert både her på biblioteket og ellers i flere sammenhenger under arrangementet. (Foto: Steinar Finsrud)

samarbeidet med regionene på Østlandet innen ulike bransjer. Sekretariatet er i dialog med næringsinteresser i St. Petersburg om nye satsingsområder, med betydning for maritimt retta næringsliv.

Inspirator for kommunene

Telemark fylkeskommune har i løpet av 2009 inngått intensjonsavtaler med

Notodden kommune og Grenlands-kommunene om internasjonalt arbeid. Vi greide ikke å utvikle prosjektsamarbeid med de videregående skolene våre i særlig grad. Her må vi tenke nytt og få til et tettere samarbeid med opplæringssektoren. Det er interesse for å utvikle prosjekter om lærlingutveksling og entreprenørskap med partnere i Europa.

Godkjente prosjekter med EU-tilskudd

Sammen med partnere har vi etablert og fått godkjent en rekke prosjekter innen flere av EUs Interregprogrammer, blant andre disse:

- **Trans in Form** – planlegging og tettstedsutvikling. Notodden er Lead Partner.
- **Waterways for Growth** – samarbeidstiltak rundt båtselskap og reiseliv med vann og sjø som fellesnevner. Fylkeskommunen er partner, og en rekke kommuner og virksomheter i Telemark er delpartnere.
- **Waterways Forward** – spredning av prosjektresultater om vann og utvikling i/ved/langs

elver og kanaler i Europa. (Tfk er partner.)

- **CO₂ håndtering** – TelTek-prosjekt om fangst og lagring av CO₂ i området Kattegat-Skagerrak. (TelTek er Lead Partner.)
- **Coast Alive** – kultur- og naturarv til fremme av folkehelse og næringsutvikling i Nordsjøregionen. (Kragerø og Bamble kommuner og fylkeskommunen deltar.)
- **IKON** – interregionalt kultur- og opplevelsesnettverk (Kragerø kommune deltar.)

For Telemark betyr disse prosjektene et samlet tilskudd fra EU på over 14 mill. kroner over en treårsperiode.

Nordsjø samarbeidet

Telemark fylkeskommune har fortsatt presidentvervet og sekretariatet for Nordsjøkommisjonen (NSC). Gjennom dette får vi tilgang til politiske prosesser i EU i tidlig fase, samt et europeisk nettverk for prosjektutvikling. NSC tok i 2009 initiativ til en strategi for Nordsjøen, i samarbeid med Regionkomiteen i Brussel, Interreg Nordsjøprogrammet, North Sea RAC og EU-kommisjonen i Brussel. Målet er å finne fram til utfordringene for Nordsjøen i de neste 30 år og hvordan en kan løse dem. Arbeidet vil berøre sikkerhet, ulykkesforebyggende tiltak til sjøs, ressursforvaltning, organisering på tvers av landegrensler og klima/miljøtiltak.

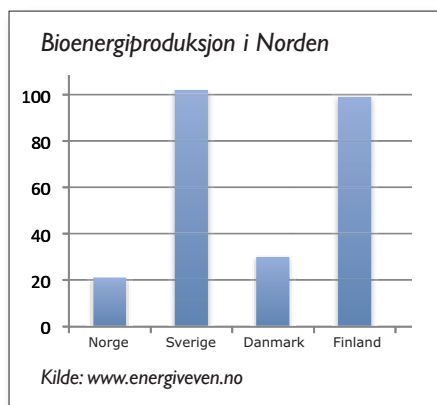
Sparing med miljøgevinst – fylkeskommunen på lag med naturen

Oppvarming med biomasse, dvs flis, er en CO₂-nøytral fyringsmetode som skal tas i bruk ved flere av Telemark fylkeskommunes bygg. (Foto: Jan Fredrik Vinje)

Aktiviteten i Telemark Bioenergiforum har vært litt avventende i 2009. Det er åpenbart at de relativt lave energiprisene har redusert etterspørselen etter alternativt energi og spesielt bioenergi til oppvarmingsformål. Det har likevel vært stor aktivitet i fylket på flere områder som berører forumets arbeid.

Hovedutvalget for næring/den gode bustad har tidligere bevilget 50 000 kroner pr kommune for å utarbeide energi- og klimaplaner. Ved årsskiftet hadde ni kommuner ferdige planer. Resten ventes å ha fullført planlegging 1. halvår 2010.

Feier for egen dør

Tidligere er det vedtatt å bytte fra olje og strøm til bioenergi til oppvarmingsformål i flere av fylkeskommunens bygg. Dette gjelder i første omgang fire av de videregående skolene. Levering av nye anlegg har dratt ut, men til gjengjeld blir det teknisk bedre løsninger som installeres. Det pågår også planlegging av vannbåren varme i fylkeshuset. I tillegg til pågående fjernvarmeutbygging i Skien, er det gjort vedtak om konvertering til biovarmeanlegg både i Tinn og Kragerø kommune, begge i samarbeid med TFK Eiendom. Ved fylkeskommunens innkjøp settes stadig sterkere miljøkrav, og i 2009 er det utarbeidet en strategi for energiforvaltning.

Energieffektivisering

Over en treårs-periode investeres 6 mill. kroner i nye sentrale styringsanlegg i fylkeskommunens bygg. Når dette tas i bruk av driftspersonell med god bevissthet om energieffektivisering, betyr det både gevinst for miljøet og bedre økonomi.

Skien videregående går foran

Skolen var den første med moderne energistyringssystem alt i 2005. Vaktmester Oddbjørn Almenningen klarte å utnytte dette så godt at han og skolen vant Fjordkrafts ENØK-pris for 2008. Skolen har spart rundt 250 000 i året på denne måten.

Samarbeidsprosjekter

Gjennom Telemark Bioenergiforum er det satt i gang et utviklingsprosjekt "Utsikt til Telemark". Dette er et toårig prosjekt som har som formål å rydde et større område langs Østre løp av Telemarkskanalen, og skal nyttes til bioenergiformål. Ansvarlig for gjennomføringen er Midt-Telemark landbrukskontor. I Nissedal kommune planlegges et større energigjenvinningsanlegg basert på organisk nedbrytbart avfall. Prosjektet ble presentert overfor forumets styre i desember, med en befaring på Langmoen i Treungen hvor dette er tenkt lokalisert. Prosjektet er ennå på planstadiet, og det gjenstår en del utfordringer mht. finansiering, driftsøkonomi m.v. før det kan realiseres. Prosjektet "Grøn Varme" er planlagt og klart til oppstart. Det skal stimulere til økt bruk av bioenergi til oppvarmingsformål i Telemark.

Bioenergiforum

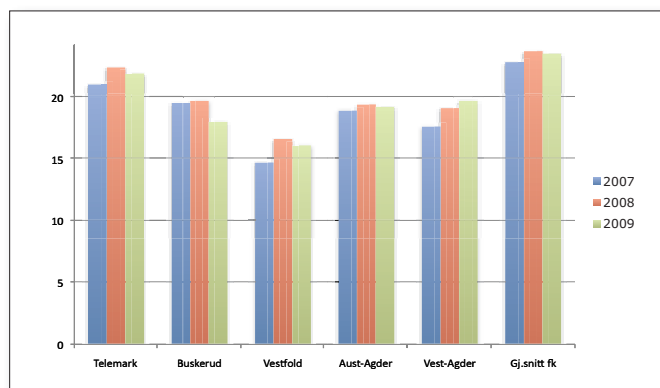
Telemark Bioenergiforum har vært representert på flere arenaer og møteplasser hvor energi og klimaspørsmål har stått på dagsorden. Spesielt her kan nevnes Norsk Bioenergiforenings årskonferanse, ENOVA`s temasamlinger, Østlandssamarbeidet osv. Det er tidligere vedtatt å dele ut en årlig bioenergipris. På grunn av liten interesse besluttet man å ikke dele ut prisen i 2009.

Les mer på nettet:

www.telemark.no/bioenergi
www.energiveven.no
wikipedia.org/wiki/bioenergi
www.regjeringen.no/oed

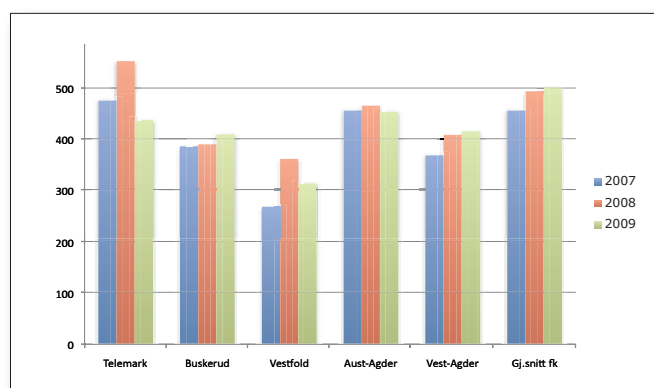
Statistikk – regional utvikling 2007-2009

Netto driftsutgifter samferdsel av samlede driftsutgifter:

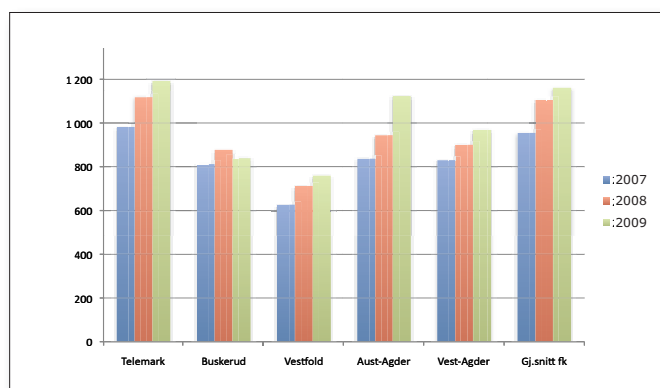
Tallene viser at Telemark i hele perioden lå høyere enn alle nabofylkene, men lavere enn landsgjennomsnittet.

Netto driftsutgifter fylkesveier i kr pr innbygger:

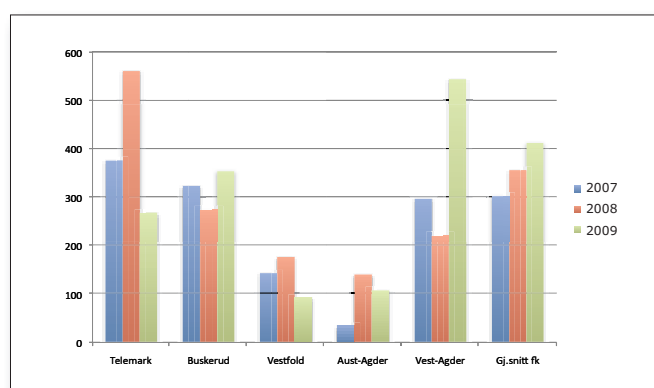
Tallene viser at Telemark i 2009 lå under landsgjennomsnittet, men over nabofylkene unntatt Aust-Agder.

Netto driftsutgifter bilruter pr innbygger:

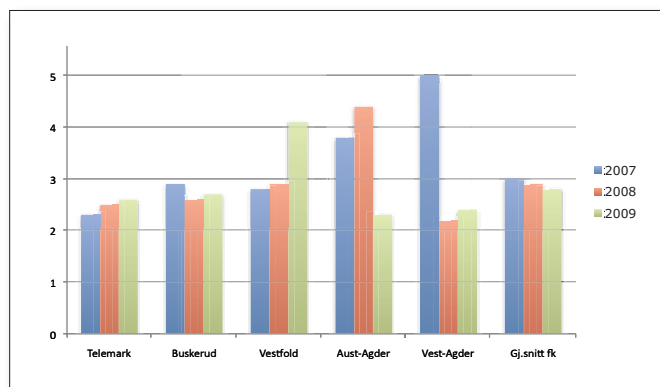
Tallene viser at Telemark i hele perioden lå til dels betydelig over nabofylkene og over landsgjennomsnittet.

Brutto investeringer fylkesveier i kr pr innbygger:

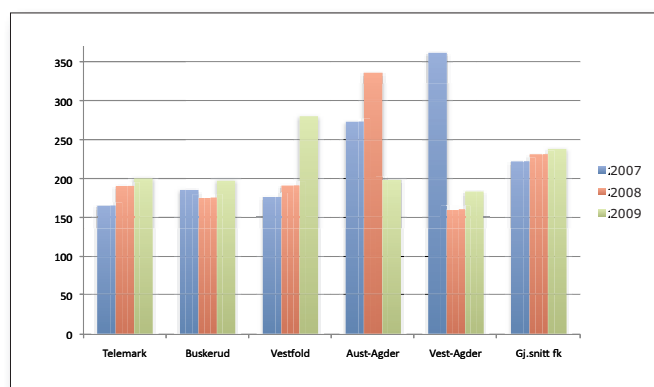
Tallene viser at Telemark i 2009 lå lavere enn landsgjennomsnittet, og midt i feltet sammenlignet med nabofylker.

Netto driftsutgifter kultursektoren av samlede driftsutgifter:

Tallene viser at Telemark i 2009* lå lavere enn landsgjennomsnittet og midt i feltet sammenlignet med nabofylkene.

Netto driftsutgifter kultursektoren pr innbygger i kr:

Tallene viser at Telemark i 2009* lå lavere enn landsgjennomsnittet, men høyere enn nabofylkene unntatt Vestfold.

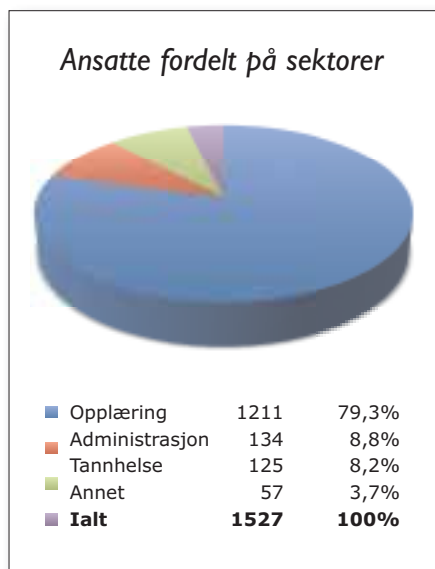
*Tallene for Telemark i 2009 er justert pga. avsetning til fond.

Organisasjon

Vi har et felles ansvar for å skape et trivelig arbeidsmiljø. Bildet er fra aktivitetsdagen 9. september da rundt 80 ansatte på Fylkeshuset var på tur med Victoria på Telemarkskanalen og avsluttet dagen på Søve. (Foto: Jan Fredrik Vinje)

Telemark fylkeskommune hadde 1.527 ansatte ved utgangen av 2009. Det er 33 færre enn året før. Hver enkelt arbeidstaker er viktig for at fylkeskommunen skal få løst de oppgavene den har ansvar for. Vi har samtidig et felles ansvar for å være med på å skape et arbeidsmiljø som gjør at vi trives på jobb og utvikler den kompetansen vi trenger for å få gjort jobben.

I 2009 har vi i personal og organisasjonsarbeidet hatt særlig fokus på personalstrategier, funksjonsevne og etnisitet og kompetanse, særlig når det gjelder fylkeskommunens nye oppgaver fra 2010.

Personalstrategier

Det er utviklet strategier for en personalpolitikk som er tilpasset den enkelte ansattes livsfaser og behov. I et nyttig samarbeid med de ansattes organisasjoner har vi fått et viktig handlingsrom som gjør det mulig å skreddersy tilpasninger ut fra ansattes behov og fylkeskommunens mulighet, i motsetning til generelle rettigheter som kan kvitteres ut. Dette mener vi kan bidra til å hindre utstøting av arbeidslivet og gjøre det mulig både å rekruttere og beholde kompetente medarbeidere.

Handlingsplan for HMS og IA

Det er utarbeidet en ny, felles handlingsplan for Helse miljø og sikkerhet (HMS) og Inkluderende Arbeidsliv (IA). Den setter fokus på tiltak som stimulerer til nærvær og trivsel på arbeidsplassen. Det hviler et stort ansvar på våre ledere, som i samarbeid

med de ansatte skal bidra til et godt og raust arbeidsmiljø. Hovedpunktene i planen er systemer, miljøet og individuelle tiltak. Den inneholder konkrete mål det vil være mulig å rapportere på framover. Blant annet går vi over fra å rapportere nærvær på jobb og ikke fravær fra jobb. Vi ønsker oss mer oppmerksomhet omkring trivsel, tilrettelegging og det gode arbeidsmiljø.

Forvaltningsreformen

Gjennom året har vi vært opptatt av hvilken kompetanse vi trenger for å løse de nye oppgavene vi får og hvordan dette skal oppnås i vår organisasjon. Med bakgrunn i reformen er det vedtatt å tilsette en jurist og 6 rådgivere. I tillegg er mindre organisasjonsmessige justeringer foretatt for å sikre at organisasjonen er rustet for nye oppgaver. Om dette er tilstrekkelig vil bli kontinuerlig vurdert.

Kompetanse

Telemark fylkeskommune har hatt som målsetting å bruke to prosent av det som ble betalt i lønn til opplæring og kompetanseheving. Regnskapstallene for 2009 viser at nesten 13 millioner har vært brukt til kompetanseheving totalt, 2,25 prosent av utbetalt lønn. Flere overtallige som er innmeldt i stillingsbanken har på den måten fått mulighet til å skaffe seg tilleggsutdanning og en bredere undervisningskompetanse.

Personalfakta 2009

Antall ansatte pr 31.12.09	1.527
Derav ped. personell	983
Antall årsverk	1.359
Gjennomsnittsalder	49
Andel over 60 år (%)	17
Turnover (%)	11
På jobb (%)	93,5

De ansatte skal gjenspeile mangfoldet – lønnsoppgjør med kvinneprofil

Likestilling

Fylkeskommunens personalpolitikk tar sikte på likestilling mellom kvinner og menn og integrering av personer med ulike funksjonsevne og etnisitet. Fylkestinget vedtok høsten 2009 at Telemark fylkeskommune har som mål å få til en tilnærmet lik fordeling av kvinner og menn i ulike funksjoner og stillinger. Det er også et mål i framtiden å strebe etter tilnærmet lik lønn mellom kvinner og menn i sammenlignbare stillinger og funksjoner.

Kvinnene taper lønnskampen

Statistikk over lønnsutviklingen i fylkeskommunen for perioden 2002-2009 viser at kvinnene i alle større grupper kommer dårligere ut enn menn, og at forskjellene øker for mange. For rådgivere var økningen fra 1 prosent til 9 prosent i perioden. For pedagogisk personale var forskjellen stabil på 3 prosent, mens lønnsforskjellen mellom mannlige og kvinnelige tannleger økte fra 1 til 10 prosent.

Likestillingsperspektivet har i 2009 blitt forsøkt ivare tatt på ulike måter, - både ved stillingsintervjuer, ansettelse,

Fylkeskommunen støtter prosjektet Global Future, som går ut på å hjelpe høyt utdannede innvandrere inn i arbeidslivet. Her er en gruppe av deltakerne under en orienteringsdag på Fylkeshuset. Fra v. Alfredo Prieto, Jale Mutulu, Noemi Lie, prosjektleder Kerstin Laue (NHO) og Dino S. Pasic. (Foto: Jan Fredrik Vinje)

lederopplæring og tilrettelegging på jobben. 7 kvinner har deltatt i ulike typer lederopplæring.

Funksjonsevne

I henhold til HMS- og IA-planen har fylkeskommunen tilrettelagt for flere egne tilsatte med nedsatt funksjonsevne, slik at de fortsatt kan fortsette i arbeidslivet. De mest kostbare tiltakene er det mottatt støtte til fra NAV. Telemark fylkeskommune har i samarbeid med NAV også gitt fast ansettelse til noen personer i løpet av 2009 etter at de har vært på praksisplass i Telemark fylkeskommune.

Gjenspeile mangfoldet

Fylkeskommunen skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det betyr også åpenhet for personer av ulike etniske opprinnelse. Av tilsatte tannleger i Telemark fylkeskommune er det en betydelig andel som ikke er etnisk norske. Blant lærerne er innslaget av ikke etnisk norske lite,

mens det i gruppen renholdere er flere. Vi er bevisste på at vi ønsker å tiltrekke oss høyt utdannede personer med en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Flere av våre virksomheter har også hatt praksisplasser for personer med fremmedspråklig bakgrunn.

Årets kvinne

Hun er 48 år og har vært ansatt i knapt 13 av disse årene. Hun har høyere utdanning, en årslønn på 396.000 kroner og har vært syk i 15 dager.

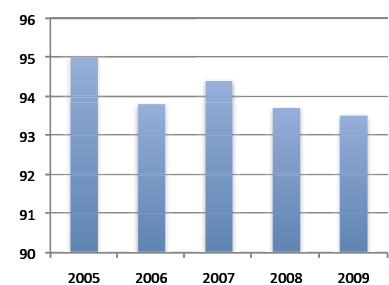
Årets mann

Han er 49 år og har vært ansatt i drøyt 14 av disse årene. Han har høyere utdanning, en årslønn på 439.000 kroner og har vært syk i 10 dager.

På jobb 2005-2009

Prosentvis fram møte på jobb.

Telemark fylkeskommune skal bli tydeligere

En ny kommunikasjonsstrategi ble påbegynt i 2009. Den skal bidra til at fylkeskommunen framstår tydeligere utad.

Telemark fylkeskommune bør bli tydeligere og mer markert. Det er tilbakemeldingen i en omdømmekartlegging fra høsten 2009. Kartleggingen danner bakteppet for en ny kommunikasjonsstrategi for fylkeskommunen.

Tilbakemeldingene kommer fra kommuner, avisredaktører, nasjonale myn-

digheter og ansatte i fylkeskommunen. Arbeidet med kommunikasjonsstrategien fortsetter i 2010.

Mediekontakt

Telemark fylkeskommune formidlet i 2009 vel 230 nyheter og pressemeldinger om sin virksomhet. Ellers fikk fylkesrådmannens ledergruppe medietrening.

Journalistene er tilfredse med samarbeidet de har med Telemark fylkeskommune. I undersøkelsen "PR-barometeret Samfunn 2009" gis fylkeskommunen gode score særlig når det gjelder informasjonsavdelingens innsats og inntrykket av politisk og administrativ ledelse. Etter journalistenes vurdering ligger mulighetene til å bli bedre i følgende punkter:

- Vilje til å fortelle om kritiske saker
- Finne/presentere interessante historier
- Ekspertenes evne til å snakke i klar tekst og delta i debatter
- Bedre websider

Telemarksbarometeret

I 2009 startet fylkesrådmannen et prosjekt som tar sikte på å etablere et "Telemarksbarometer". Ambisjonen er en brukervennlig nettløsning som leverer ferske, kvalitetssikrede tall, ekspertvurderinger og analyser av samfunnsutviklingen i Telemark. Forprosjektet skal være ferdig før påske i 2010.

Webutvikling

I 2009 besøkte gjennomsnittlig 2.300 personer fylkeskommunens hjemmeside ukentlig*.

Fylkeskommunens webløsning ble etablert for rundt 10 år siden, og har begrensninger som dialogverktøy og presentasjonsverktøy. Rapporter og kartlegginger i 2009 viser at en fornyingsprosess kan og bør skje trinnvis. En slik prosess planlegges startet i 2010.

Slusa – intranett for alle ansatte

IT-satsinga i de videregående skolene åpner for at også lærerne får tilgang til den felles interne informasjonskanalen "Slusa". Ved utgangen av 2009 gjenstod fire av de videregående skolene. Statistikken viser at Slusa ukentlig ble besøkt ca. 1.000 fylkeskommunalt ansatte høsten 2009*. En brukerundersøkelse viser at Slusa må tilrettelegges bedre for lærerne for å bli en populær informasjonskanal.

* Kilde: Google Analytics

Gjennomfører tiltak etter sårbarhetsprosjekt

Fylkeskommunen gjennomførte i 2009 et sårbarhetsprosjekt som hadde fokus både på digital, fysisk og psykologisk sikkerhet. Bl.a. disse tiltakene er vedtatt i lederteamet:

- Inntakskontoret skanner inn alle elevdokumenter - gjøres bare ett sted i fylkeskommunen
- Fotofirmaene skal ikke gi videre personopplysninger
- Strengere rutiner ved oversendelse av sensitive dokumenter som helseopplysninger og kopi av vitnemål
- Innkjøp av større makuleringsmaskiner
- To timers opplæring om sårbarhet

og sikkerhet for skoleansatte ved semesterstart

- Felles innkjøpsdatabase for hele fylkeskommunen
- Bare sertifiserte personer får anledning til å gjøre innkjøp
- Det innføres bruk av E-handel med tildelt identitet
- Det lages retningslinjer for bruk av verksteder og yrkesfaglige tjenester
- Det lages en egen presentasjon om sikkerhet på fylkeskommunens intranett
- Det lages videosnutter med aktuelle sikkerhetstemaer.

Store oppgaver for Team IT

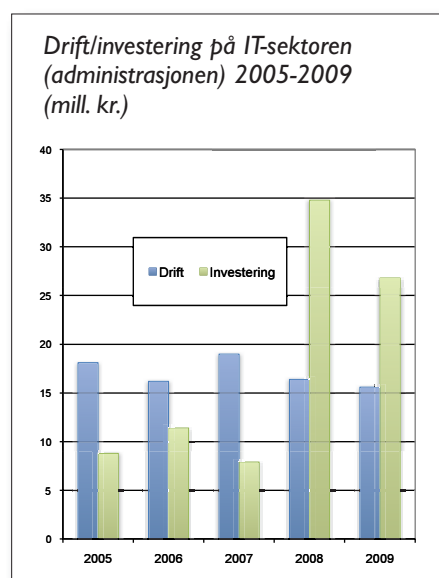
– bedre driftsikkerhet og større kapasitet

Standardiseringsprosjektet i skolene er en omfattende utskifting og fornying av infrastruktur samt utbygging av trådløs teknologi. Dette har vært en hovedoppgave for Team IT i 2009, og første fase av prosjektet skal ferdigstilles før sommerferien 2010.

Arbeidet har gått etter planen. Skolene får nå langt bedre muligheter til å benytte IT i undervisningen, noe som vil komme godt med ved innføring av elev-PCer og digital eksamen. En utfordring med innføring av den nye teknologien er at flere eldre PCer må skiftes ut enn hva som var forventet. En positiv effekt av dette er at vi har kunnet levere flere PCer til prosjekter i bl.a. Afrika. For å møte økte trusler på Internett og forbedre driftsstabiliteten på infrastrukturen, er overvåking, strengere viruskontroll og brannmurteknologi innført. Dette skaper flere oppgaver for de IT-ansatte, med flere utrykninger enn tidligere.

Brukerne får bedre hjelp

Team IT innfører gradvis bruk av ITIL, som er et standardisert sett av prosedyrer for kvalitetssikring av leveranse, drift og support innen IT. Brukerstøtten er forbedret i 2009 ved at nytt og mer hensiktsmessig verktøy for registrering og behandling av henvendelser ble tatt i bruk. Dette er gjort for å forberede

Utskifting og fornying av infrastruktur, utbygging av trådløs teknologi og tiltak for å møte økte trusler på Internett har vært blant oppgavene til Team IT i 2009. (Ill.foto: Colourbox.no)

økt pågang etter hvert som standardiseringsprosjektet blir ferdig. Brukerstøtten oppfattes som god blant de som benytter seg av den. En brukerundersøkelse vil bli gjennomført i 2010. Gjennomsnittlig har Team IT ca 160 uløste saker til enhver tid, og i hele 2009 ble det registrert i overkant av 2300 saker. I tillegg kommer alle henvendelser ved oppmøte eller telefon, som ikke blir registrert av ulike årsaker. Team IT tenker på miljøet og har klart å senke strømforbruket. Ny teknologi har gjort det mulig å slå av strømmen på ca 30 servere. Dette arbeidet fortsetter videre i 2010 og åra som kommer.

Sentral drift med stabilitet

I hele 2009 hadde team IT ingen omfattende driftstans. Det var uregelmessighet i deler av infrastrukturen av og til, men kun korte avbrudd. Dette har sammenheng med at mye er gjort for å forbedre stabiliteten og at ingen endringer med store konsekvenser ble gjennomført sentralt.

Samfunnet i digital utvikling

Telemark fylkeskommune har organisert et prosjekt mellom Telemarkskommunene og Kongsbergregionen for å heve

kompetansen hos politiske og administrative ledere i kommunene med hensyn til hvordan den digitale utviklingen vil påvirke oss som tjenesteytere. Det handler om på generell digital utvikling i samfunnet med særskilt vekt på opplæring og helsetjenester. Kostnadene er finansiert av Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT). Det er utarbeidet et seminaropplegg som er kjørt for kommunene, og blir vederlagsfritt tilgjengelig for resten av Norge i 2010.

Tall fra standardiseringsprosjektet

Litt av det som er installert på skolene i 2009:

- 75 km nettverkskabel
- 466 nettverks-svitsjer
- 594 tilgangspunkter for trådløs tilkobling
- 1.766 punkter for fast tilkobling
- Ca 4.000 PCer klargjort og installert
- Fiberkabler, strømforsyning, stikkontakter, mm.

Økonomi

Telemark fylkeskommune hadde i 2009 et netto driftsresultat på 72,9 mill kr (4,1 prosent av driftsinntektene) og et regnskapsmessig overskudd på 44,9 mill kr. Resultatet er 4,7 prosentpoeng sterkere enn i 2008. Dette skyldes i all hovedsak merinntekt på skatt og rammetilskudd, positivt avvik pensjon og lavere kostnad enn budsjettert på lønnsoppgjør for 2009.

Regjeringens tiltakspakke på 49,5 mill kr er benyttet iht sentrale retningslinjer og fylkestingets vedtak. Det gjenstår 4,5 mill kr av vedlikeholdstilskuddet knyttet til prosjektet TIP-hall ved Porsgrunn videregående skole.

Det ble brukt 1.702 mill kr på drift og investert for 136 mill kr. Sammenlignet med 2008 er dette en økning i driftsregnskapet med 92 mill kr og en reduksjon i investeringer med 100 mill kr.

Driftsregnskapet

Utvikling gjennom året

Budsjettet ble økt med om lag 69 mill kr gjennom vedtak knyttet til tiltakspak-

ken samt 1. og 2. tertials rapportering. På grunnlag av nye prognoser på frie inntekter, som følge av revidert nasjonalbudsjett (RNB) og nedjusterte netto finanskostnader, ble det budsjettert med penger til Forvaltningsreformen (4 mill), økt ramme til veivedlikehold (5 mill) og ekstra nedjustert skatteanslag (10 mill) til sammen 19 mill kr. I 2. tertialrapport ble det ikke foretatt endringer i fylkeskommunens driftsbudsjett.

Driftsresultat

Det viktigste målet for balanse i fylkeskommunens økonomi, netto driftsresultat, viser hva som er disponibelt når driftsutgifter og netto finansresultat (finansutgifter minus inntekter) trekkes

fra driftsinntektene. Netto driftsresultat bør være stort nok til å dekke nødvendige fondsavsetninger, eventuelt underskudd fra tidligere år og egenfinansiering av nye investeringer. Et netto driftsresultat på 3 prosent av driftsinntektene blir brukt som mål på en kommuneøkonomi i finansiell balanse.

Telemark fylkeskommune har i 2009 et netto driftsresultat på 74 mill kr, som er 4,2 prosent av driftsinntektene. Dette er en betydelig forbedring fra 2008, da netto driftsresultat var på - 0,6 prosent.

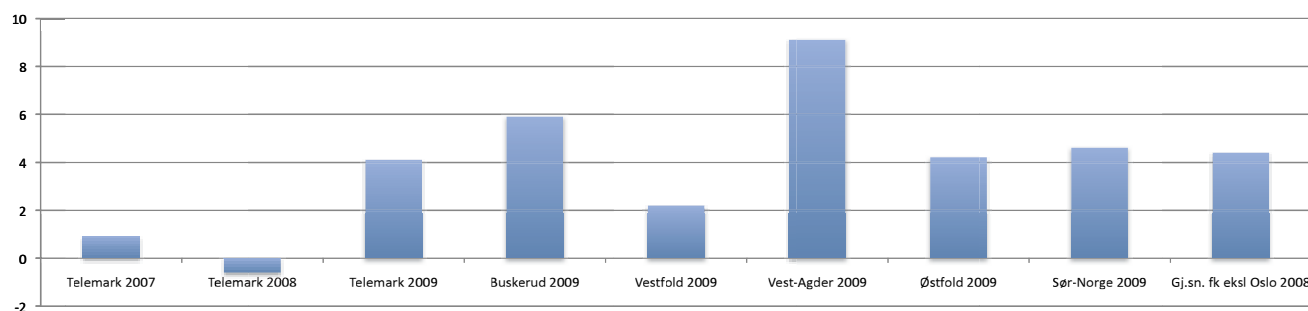
	Regnskap 2008	Regnskap 2009	Reg. budsjett	Budsjettavvik
Skatt på inntekt og formue	655 112 109	663 869 631	659 914 000	-3 955 631
Rammetilskudd	579 742 814	669 714 259	655 541 000	-14 173 259
Andre driftsinntekter	384 900 146	439 942 003	225 960 000	-213 982 003
Sum driftsinntekter	1 619 755 069	1 773 525 893	1 541 415 000	-233 110 893
Lønnsutgifter inkl sosiale utgifter	776 017 542	806 079 906	775 645 000	-30 434 906
Avskrivninger	65 071 835	77 736 755	77 736 800	45
Andre driftsutgifter	769 700 422	818 373 419	682 588 700	-135 784 719
Sum driftsutgifter	1 610 789 798	1 702 190 080	1 535 970 500	-166 219 580
Brutto driftsresultat	8 965 270	71 335 813	5 444 500	-65 891 313
Sum finansinntekter	14 138 715	8 885 018	4 000 000	-4 885 018
Sum finansutgifter	97 689 534	85 035 832	84 495 300	-540 532
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-83 550 820	-76 150 814	-80 495 300	-4 344 486
Motpost avskrivninger	65 071 835	77 736 755	77 736 800	45
Netto driftsresultat	-9 513 714	72 921 754	2 686 000	-70 235 754
Sum bruk av avsetninger	65 996 616	30 043 631	13 421 000	-16 622 531
Sum avsetninger	44 761 794	58 105 475	16 107 100	-41 998 375
Netto interne avsetninger	-21 234 822	28 061 844	2 686 000	-25 375 844
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	11 721 108	44 859 910	0	-44 859 910

Etter vedtatte avsetninger får fylkeskommunen et positivt regnskapsresultat på 44,9 mill kr. Dette skyldes i all hovedsak merinntekt på skatt 4 mill, inntektsutjevning på 8 mill kr, rammetilskudd 8 mill kr, netto renter 3 mill kr, positivt avvik pensjon på 13 mill kr og

lavere kostnad enn budsjettert på lønnsoppgjør med 8 mill kr. Mer- og mindreforbruk på de ulike områdene vil bli vurdert i forbindelse med sak om årsregnskap, iht reglement for resultatvurdering som fylkestinget vedtok i 2008.

Netto avsetninger er i 2009 på 28 mill kr, mens det i 2008 var -21 mill kr, dvs avsetninger bidro til at fylkeskommunen samlet kom ut med et mindreforbruk. Tabellen over viser dette.

Driftsresultater 2007 – 2009

**REGNSKAPSRESULTAT OG
AVSETNINGER (1 000 kr)**
Netto driftsresultat 2009
**Regnskap
2009**
-72 922
Merknader*Avsetninger:*

Egenfinansiering av investeringer

3 287

De videregående skolene Kragerø, Rjukan, Skogmo og Croftholmen har egendekning. Det samme gjelder investeringer knyttet til kulturminnevern. Kjøp av aksjer bomselskap E134 og Skien-Dalen Skipsselskap er finansiert med egne midler.

Disposisjonsfond

18 969

Ca.11,7 mill er avsatt overskudd fra 2008 vedtatt av fylkestinget. 4,8 mill er avsetninger fra bevilgningene til forvaltningsreformen, mens resten er omklassifisering av et bundet fond.

Bundne fond

35 849

Stort sett statlige tilskudd til prosjekter som ikke er fullført i 2009.

Bruk av tidligere avsetninger:

Regnskapsmessig overskudd 2008

-11 721

Overskuddet fra 2008 ble tatt inn og avsatt til disposisjonsfond.

Bruk av disposisjonsfond

-4 169

Kr 1,1 mill til Telemarkskanalen. Det resterende er brukt etter vedtak i HK samt av skolene selv (egne overskudd fra tidl. år).

Bruk av bundne fond

-14 153

Bruk av tidl. avsatt statstilskudd til prosjekter som ikke er fullført.

Regnskapsmessig overskudd 2009**-44 860***Fylkeskommunens inntekter*

Frie inntekter fra skatt og rammetilskudd utgjør 75 prosent av driftsinntektene i 2009. Dette er om lag som forrige år, mens rammetilskuddets andel økte noe (4 prosent). Dette skyldes i all hovedsak tiltakspakken, som kom gjennom økning i rammetilskuddet for 2009.

De frie inntektene fra skatt, inntektsutjevning og rammetilskudd ble 18 mill kr høyere enn revidert budsjett. Av dette utgjorde økningen på skatt og inntektsutjevning 12 mill kr, mens økningen i rammetilskuddet var på 8 mill kr og skyldes betydelig lavere trekk som følge av oppdaterte befolkningstall. Inntektene fra salg av konsesjonskraft er på 16,6 mill kr, dette er 2 mill kr

lavere enn opprinnelig budsjett.

Samlet skattevekst for fylkeskommunene i 2009 ble 2,1 prosent. Telemark hadde 1,3 prosent vekst.

Inntekter fra momskompensasjon på investeringer er 4,5 mill kr høyere enn budsjett. Denne er i sin helhet ført i driftsregnskapet fram til nå. For 2009 er

det justert for feil momsbehandling i tilknytning til bygging av nytt fjøs på Søve vgs. Dette reduserte inntekten med 2,9 mill kr. I tillegg ble det en mindreinntekt på overføring av momskompensasjon fra TFK Eiendom. Netto merinntekt på momskompensasjon er etter dette 1,3 mill kr. Fra 2010 skal denne inntekten gradvis føres i investeringsregnskapet. I 2014 skal momskompensasjonen i sin helhet gå inn i finansieringen av fylkeskommunens investeringer. Tilpasningen er lagt inn i framtidige finansieringsplaner.

Fylkeskommunens utgifter

Brutto driftsutgifter (inklusive avskrivninger) er på 1,7 mrd kr, og dette er 5,7 prosent mer enn i 2008. Utgiftene fordeles seg om lag som tidligere år, med hovedvekt på lønn- og sosiale utgifter (47 prosent)

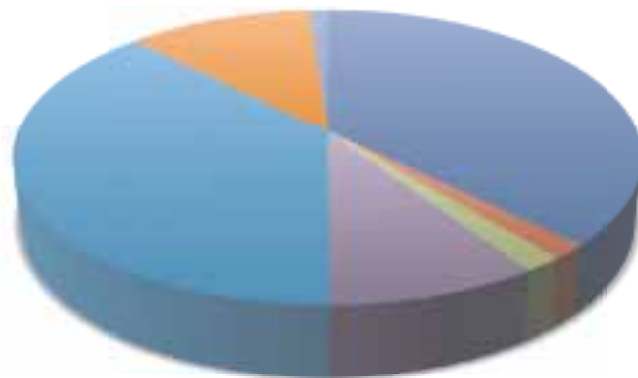
Premieavvik og reguleringspremie

Arbeidsgivers andel av premien til KLP og Statens Pensjonskasse (SPK) føres på de enkelte ansvarsområder i regnskapet. I tillegg kommer regning på reguleringspremie fra KLP på ca 4,65 prosent som skal dekke økt lønn ved lønnsoppjøret. SPK har ikke noen tilsvarende ordning. Reguleringspremien og avkastning fra premiefond føres sentralt og fordeles på de ulike funksjonene.

Premieavvikene* var positive fra begge pensjonskassene, henholdsvis 8,7 mill kr fra KLP og 10,3 mill kr fra SPK inkl. arb.giveravgift. Inndekking av tidligere års positive premieavvik er utgiftsført med kr 5,4 mill kr i 2009. Neste år vil denne amortiseringskostnaden øke til 6,6 mill kr. Ved årets utgang har vi totalt kr 80,8 mill kr i positivt premieavvik, som skal amortiseres over 15 år.

*Premieavviket er kun et regnskapsteknisk begrep og representerer ikke reelle verdier eller likviditet for fylkeskommunen. Likevel fremstår et positivt premieavvik som en merinntekt i TFK's regnskap. Et positivt premieavvik skal føres til utgift (amortiseres) over de neste 15 år. Et negativt premieavvik skal føres til inntekt over 15 år. Hensikten med beregningen og føringen er å få en jevnere regnskapsbelastning av pensjonskostnader.

Inntektsfordeling Telemark fylkeskommune 2009

Økonomisk resultat for ansvarsområdene

Administrasjon, styring og fellesutgifter
Politisk virksomhet har mindreforbruk på 1,1 mill kr. Administrasjon har et merforbruk på virksomheten på 2,8 mill kr. Dette skyldes kostnader knyttet til juridisk bistand ifm Søve gruver på 0,6 mill kr, stillingsbanken 1,4 mill kr og IT 1,1 mill kr. Restbeløpet knyttet til forvaltningsreformen på 4,8 mill kr er satt av på fond.

I tillegg er unyttet lønnsavsetning for 2009 med 7,9 mill kr og mindreutgift på KLP med 12,8 mill kr med i resultatet for ansvar 1.

Videregående opplæring

Samlet kommer området ut med et merforbruk på 0,5 mill kr. Av skolene er det Fagskolen, Skien og Søve som har størst merforbruk. De videregående skolene ble tilført 5,3 mill kr fra økningen i de frie inntektene i tiltakspakken.

Tannhelse

Tannhelse kommer ut med et merforbruk på 2,5 mill kr. Hovedårsaken er ekstrakostnader i forbindelse med den nye tannklinikken i Skien. Tannhelse ble tilført 4 mill kr i budsjettet for 2009 for å dekke økte leiekostnader.

Regional utvikling

Området kommer samlet ut med et mindreforbruk på 3 mill kr. I stor grad skyl-

des dette inntekter fra momskompensasjon som ikke er budsjettert. Området ble tilført 2,3 mill kr til styrking av TT-ordningen ved første tertial og 5 mill kr fra de frie inntektene knyttet til tiltakspakken til styrking av kollektivtilbudet i øvre del av fylket.

Regjeringens tiltakspakke

Fylkeskommunen mottok totalt 49,5 mill kr gjennom regjeringens tiltakspakke i 2009. Av disse var 28 mill kr øremerket til vedlikeholdstiltak, 8,4 mill kr var en varig økning i frie inntekter, 6,5 mill kr var knyttet til en økning i satsene knyttet til lærlingtilskuddet og 6,6 mill kr som kompensasjon for svakere skatteinngang i 2009. Midlene ble fordelt og vedtatt av fylkesutvalget i februar.

Finans

Gjelds- og likviditetsportefølje

Fylkeskommunens bokførte lånegjeld ved utgangen av året er på om lag 1,3 mrd kr, hvorav lån med fast rente (dvs. rentebinding ut over ett år) utgjør om lag 42,5 %. Gjelda økte med 146 mill kr fra 2008 til 2009. Telemark ligger relativt høyt blant fylkeskommuner målt i langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter.

Gjelds- og likviditetsportefølje

Figuren viser utviklingen i renter, avdrag og avskrivninger de siste 5 årene.

Netto finansutgifter er 76 mill kr i 2009. På grunn av betydelig rentenedgang i løpet av året, ble budsjettet nedjustert med totalt 25 mill kr i forbindelse med 1. tertialrapport.

Avdragene er beregnet som minimums-avdrag etter KL § 50, nr 7. Som figuren viser har vi langt høyere avskrivning/kapitalslit på våre eiendeler enn vi betaler i avdrag. Tidligere forskrifter anbefalte en annen avdragsberegning som ville gitt en avdragsbelastning på kr 18 mill mer enn årets avdrag.

Investeringsregnskapet

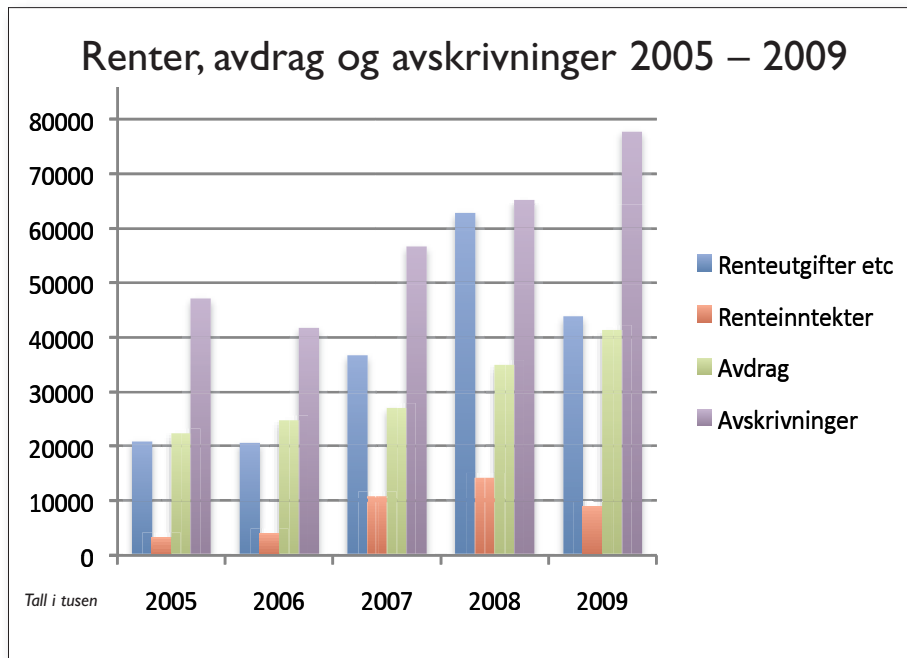
Årsresultat

Det er investert i anleggsmidler for 136 mill kr i 2009. I tillegg er det investert i aksjer og utlån (Hjuksevelta) for 42,6 mill kr. De største investeringene er innenfor vei, infrastruktur på skole og avslutningen av strukturendringen innenfor tannhelse. Investeringsregnskapet er avslutta med et resultat på 0 kr etter strykninger. Selv om investeringsregnskapet samlet er i balanse, har flere enkeltprosjekt merforbruk. To av prosjektene trenger ny finansiering. Det er prosjektene Hjalmar Johansen vgs med et merforbruk på 6,8 mill og Skien vgs varme/ventilasjon med 0,7 mill kr. De resterende prosjektene har dekning innenfor bevilgninger for 2010.

Grunnen til at vi hadde ledige budsjetterte fondsmidler i investeringsregnskapet, er at vi fikk endret finansiering på to prosjekt, nemlig veier og fjøs på Søve vgs. Disse endringene skjedde så sent på året at vi ikke fikk foretatt gyldig budsjettendring. Totalt har vi brukt 11 mill kr av fondsmidler som vil bli tilbakeført fondet i sin helhet, med fratrukk av merforbruket på Hjalmar Johansen vgs og Skien vgs varme/ventilasjon.

Lav andel egenkapital

Årets regnskap har en relativt stor egenfinansiering. Telemark fylkeskommune har generelt lav andel egenkapital som finansiering til sine investeringer. I all hovedsak investeres det med bruk av lån. Noen investeringer i utstyr blir imidlertid dekt ved overføring fra drift til investering hvert år. For 2009 er det overført ca 3,1 mill kr.

I tillegg er kjøp av aksjer i Skien-Dalen Skipsselskap og E134/RV36 finansiert med overføring fra drift. Det spesielle i 2009 er at fjorårets merforbruk i investeringsregnskapet ble finansiert med egenkapital. Fylkestinget vedtok dekning med driftsoverskuddet pluss bruk av investeringsfondet. Derfor har vi en egenkapitaldekning på 16% i årets regnskap.

BALANSE

Eiendeler

Den bokførte verdien av fylkeskommunens faste eiendommer, anlegg, utstyr mv., utlån og aksjer/andeler (ekskl. pensjonsmidler) er på 1,7 mrd kr, som er 97 mill kr høyere enn i 2008. For eiendommer er økningen 22,2 mill kr og utstyr er økt med 32,2 mill kr. Størst økning har utlån med 39,9 mill kr, men dette vil omklassifiseres til anleggsmidler i 2010 fordi veiene er blitt fylkeskommunale.

Forholdet mellom pensjonsmidler og pensjonsgjeld har hatt en netto nedgang på 12,7 mill kr fra i fjor.

Likviditet

Utviklingen i arbeidskapitalen er positiv. Endringen som er forskjellen mellom anskaffelse og anvendelse av midler, sier hvordan den kortsiktige betalingsevnen er. Omløpsmidler

(unntatt premieavvik) har en økning på 74,7 mill kr. Kortsiktig gjeld (unntatt premieavvik) er redusert med 34,2 mill kr. Siden begge går i positiv retning, er effekten hele 108,9 mill kr for 2009. Årsaken kan i hovedsak forklares med at det ikke ble tatt opp lån i 2008, men først i januar 2009. Lånet ble bokført på regnskapsåret 2008, men likviditetsmessig kom det først inn på banken i 2009.

Ved å trekke ut ubrukte lånemidler fra bankmidlene står det 232,5 mill kr i likvider. Fratrasket bundne midler (skattetrekk og bundne fond) på kr 134,4 mill kr, er fri likviditet på 98,1 mill kr. Nøkkeltallberegninger viser imidlertid at vi ligger under kravet om god likviditet: Likviditetsgrad 1 beregnet av korrigert likviditet viser kun 0,3 (bør være 1 eller mer). Uten korrigering av bundne likvider, viser samme nøkkeltall 0,9. Dette viser at ca 2/3 av vår totale likviditet er bundet opp i andre forpliktelser.

Gjeld

Som tidligere vist er gjelden økende. På grunn av etterslep med vedtatte investeringer har vi ledige lånemidler på 46,9 mill kr stående. Vedtatte lån på 23,2 mill kr er ikke tatt opp pr 31.12.09.

Fakta om Telemark fylkeskommune 2009

Tall i millioner kroner
der annet ikke er spesifisert.

Økonomi	2009	2008
Sum dr.inntekter	1.773,5	1.619,8
Sum dr.utgifter:	1.702,2	1.610,8
Netto driftsresultat:	72,9	-9,5
Renter og avdrag:	85,0	97,7
Finansinntekter:	8,9	14,1
Regnsk. overskudd	44,9	11,7
Investeringer:	174,9	242,4
Langsiktig gjeld:	1.293,2	1.164
Gjeld pr. innbygger:	7.794	6.953

Opplæring

Netto driftsutgifter:	778,0	727,8
Elever pr. 1. okt.:	6.262	6.270
Kostnad pr. elevplass:	102.300	95.500
Kapasitetsutnyttelse (%):	96,5	97,5
Nye lærekontrakter:	657	764

Regional utvikling

Netto drift hele området:	328,5	283,8
---------------------------	-------	-------

Infrastruktur/samferdsel

Netto driftsutgifter	271,4	245,0
Derav:		
Fylkesveier:	53,0	76,6
Kollektivtransport	211,7	181,8
Transp. funksjonsh.	6,4	6,0

Investering fylkesveier	78,4	82,2
-------------------------	------	------

Kultur/identitet

Fylkeskomm. del (netto)	37,9	28,5
Statlige tilsk. mm	48,9	50,1
Samlet aktivitet (brutto)	86,8	76,6

Tannhelse

Netto driftsutgifter	60,3	56,2
----------------------	------	------

Næringsutvikling

Netto driftsutgifter	9,1	8,6
----------------------	-----	-----

Internasjonalt arbeid

Netto driftsutgifter	6,2	2,4
----------------------	-----	-----

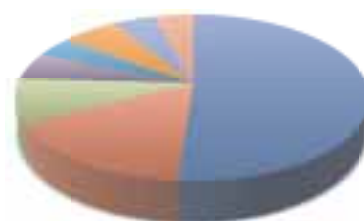
Folkehelse

Netto driftsutgifter	1,4	1,9
----------------------	-----	-----

Telemarkskanalen

Netto driftsutgifter	2,4	2,8
----------------------	-----	-----

Sektorvis fordeling av
brutto driftskostnader 2009

Kompetanse	869,2
Infrastruktur	274,2
Kultur/identitet/kanalen	145,1
Tannhelse/folkehelse	93,8
Næring/bosted/internasj.	68,1
Sentralstyring/politikk	103,1
Fellestjenester	76,7
Pensjon	72,0
SUM	1 702,2

Ansatte

	2009	2008
Fast ansatte i fylkeskomm.:	1.527	1.635
Antall årsverk:	1.359	1.405
Turnover (%)	11,0	10,6
Gjennomsnittsalder	49	48
Gjen.snitt tjenestetid (år)	13	13
Gjennomsnitt sykefravær (dg.)	13	11
Gjennomsnitt brutto lønn (1.000 kr)	415	399

De ansatte i fylkeskommunen fordeler seg slik på sektorene:

Opplæring	1.211	1.245
Tannhelse	125	130
Administrasjon	134	136
Annet	67	40

Kjønnsfordeling (%)

Kvinner	56	55,5
Menn	44	44,5

På jobb (%)

Hele fylkeskommunen	93,5	93,7
Skolene	93,5	93,8
Tannhelse	92,4	92,5
Administrasjonen	94,4	94,4

Årets kvinne

Hun er 48 år og har vært ansatt i knapt 13 av disse årene. Hun har høyere utdanning, en årslønn på 396.000 kroner og har vært syk i 15 dager.

Årets mann

Han er 49 år og har vært ansatt i drøyt 14 av disse årene. Han har høyere utdanning, en årslønn på 439.000 kroner og har vært syk i 10 dager.

Fakta om Telemark

Folketall 31.12.2009:	168.231
Areal:	15.315 km ²
Dyrka mark:	2%
Skog:	33%
Fjell, hei og vann:	65%
Høyeste punkt:	
Gaustatoppen 1883 m.o.h.	
Telemarksvassdraget:	
3. største i landet i vassføring	
5. lengste (244 km)	
Nr. 1 i kraftproduksjon (12 TWh - 35 kraftstasjoner)	

Kontakt Telemark fylkeskommune

Besøksadresse: Fylkesbakken 6, Skien • Postadresse: Postboks 2844, 3702 Skien
Sentralbord: 35 91 70 00 • E-post: post@t-fk.no • www.telemark.no